

પ્રધાન પુત્રીનાં પરલકમી

શ્રી જનરલ બુક ડેપો મુંબઈ.

સા. ૧૯૬૬

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક

૧૬૧૮૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ

પ્રધાનપુત્રીનાં પરાક્રમો

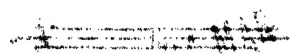
લિપ્ય

૧-૩૩

આવશિષ્ટ મંદિર-પગલીયુ' ૪

પ્રધાનપુત્રીનાં પરાક્રમો

[બાપ્પાડો માટે વીરકથા]

વખાસ

૨૭૧૨૭૩૩૫ - ૧૧/૧૧/૨૦૧૬

વંચો: ૨૦/૧૧/૨૦૧૬

(ખાલી/૪)

૦ ૧૯૨૮

પ્રાસ

શ્રી જીવસ પુત્ર શ્રીમા.

બુકસેલર અને પબ્લિશર

પ્રાન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ, ૨.

કિ. ૦-૧૦-૦

ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

૬-૩

તમે વાંચી ?

અરબસ્તાની આનંદરજની

[સચિત્ર]

આખી દુનિયામાં સૌથી વધારે જાણીતી થયેલો, અને સર્વ દેશના બાળકોએ એકી અવાજે વખાણેલો—“અરેબીયન નાઈટ્સ” ની વાર્તાઓની બાલશોખ આવૃત્તિ આપણી ભાષામાં હજી બહાર પડી નહોતી. એ ખોટ પુરી કરવા ગુજરાતી બાલસાહિત્યના વાર્તાવિભાગમાં જાનભરું સ્થાન લે એવી એની બાજોપયોગી આવૃત્તિ **અરબસ્તાની આનંદરજની** ” ના નામથી તૈયાર કરી છે, આંખે ઉડીને વળગે એવા મોઢક ચિત્રોનું આકર્ષણ પણ ઉમેરવામાં આવ્યું છે. જો કે મુખ્યત્વે બાળકો માટે જ આ ચોપડી નવેસરથી લખાઈ છે, પણ બાળકો ઉપરાંત મેટિશંઓ પણ આ ચોપડીઓની મજા મુઠી શકશે. આજેજ વાંચી લેજો.

મુદ્રક બહા કાગળો, હાર બાકિ-૨ સોનેરી. ૫૬

આક્ર ચિત્રો. કિંમત, ફક્ત. રૂ. ૧-૪-૦

શ્રી જનરલ બુક ડીપો, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨

આ પુસ્તક શ્રી આનંદ પ્રીન્ડીંગ વર્ક્સ, દેવકરજી મેન્સન, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ, ૨ માંથી જાદવજી પીતાંબર ઠક્કરે જાપ્તું અને માલીક શ્રી જનરલ બુક ડીપો. પરમાણુદાસ પીતાંબરદાસે ફક્તવચાગ, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨ માં પ્રસિદ્ધ કર્યું.

બાલમિત્રોને

પ્રિય બાલમિત્રો,

આ ચોપડી તમારી આમળ રજુ કરતાં આનંદ થાય છે. તમને તે ગમશે એવી તે મારી ખાતરી છે.

મુંબઈ ઇલાકાના એક જૂના ગવર્નર થઈ ગયા. તેમની એક દીકરી હતી. તે જ્યારે દક્ષિણ હિંદની મુસાફરીએ ગયા ત્યારે એક આખાએ તેને બહુ સરસ સરસ વાતો કહેલી. એ વાતોની એક બહુ સરસ ચોપડી એ બાપએ હા પાડેલી છે. એ ચોપડીમાંની એક વાર્તાને આધાર લઈ મેં આ વાત તમારે માટે નવેસરથી લખી તાપ્તી છે. અંદર જરૂર પુરતો ફરફાર પણ કર્યો છે.

વાર્તા વાંચ્યા પછી જરાક વિચાર કરજો. જદાએ જે બહાદુરી બતાવી છે તે વાંચીને તમે ખુબ ખુશી થશો. પણ એકલા ખુશી થવાથી કંઈ ન વળે. આ ચોપડી વાંચનારી દેશીય બહેનો બિલાડી કે ઉંદરડાથી બંધીતી હશે. દેશીએ બાળકો રાતના અંધારામાં આમ તેમ જતાં બંધીતાં હશે. મારી એટલીજ વિનંતિ છે કે તમે તમારી ખોટી બીક છોડી દો. સદાની જેમ બહાદુર બનો, શુરવીર બનો. ખોટી બીક તમારા માંથી કાઢી નાંખો. ત્યારે જ આ ચોપડી વાંચી, પરાખર ચલાવ. એટલું કરશો ? હો ત્યારે, જય જય !

ચેત્રી પડવે {
સં. ૧૯૮૫

રમણલાલ નાનાલાલ શાહ

આ બીજી આવૃત્તિમાં ખાસ ફાઇ સુધારો વધારો કરવામાં આવ્યો નથી

અનુક્રમણિકા

પ્રકરણ ૧૬	રાજકુમારનો રજાળપાટ	
૧૭	રાણસની ચીસ	૧૦
૧૮	તોફાની ઘોડો	૧૮
૧૯	તણ પરાક્રમ	૨૪
૨૦	નાગનો મણી	૨૯
૨૧	પાતાળના પ્રદેશમાં	૩૮
૨૨	જનકુલ જાડ	૪૬
૨૩	રત્નોના મહેલમાં	૫૮
૨૪	વીરપાણીનો શોખ	૬૮

ગિતો

૧. પ્રાણનયુગ્મી રાજાને દેશમાંજવા નીચળી પડી.

(પાન ૨૯) પૂછા ઉપ

૨. સોજા વર્ષની એક સુકુમાર કન્યા.....હીચી રહી હતી

પાન ૪૧

૩. રાજા લેઆ બેડી....(પાન ૬૫)..... સુખાચિત્ર

રંભાના મોડેસમાં

ચિમલગાડીમાં સંદર ધરીગરીવાળા બેસે કડી દત્તા રંભા તરંગોએ... પા ૨૦

પ્રધાનપુત્રીનાં પરાક્રમો

પ્રકરણ ૧ લું

રાજકુમારનો રઝળપાટ

એક હતો રાજ. એને એક કુંવર. તેનું નામ વીરપાળ. રાજનું નામ શાર્દૂલરાજ. એકનો એક કુંવર એટલે રાજને ખૂબ ખૂબ બહાલો.

. વીરપાળ તો કાંઈ રૂપાળો—કાંઈ રૂપાળો. દૂર દેશના રાજની પ્રભાવતી નામની રાજકન્યા સાથે તેનાં લગ્ન થયેલાં હતાં.

નવરાત્રિના દહાડા હતા. શહેર બહાર મહા-દેવના દેવળમાં કુમારિકાઓ રાસડા લેતી હતી. રાજકુમાર શિકાર ખેલીને આવતો હતો. ગરબાનો અવાજ સાંભળ્યો. જરા જોવાને થોભ્યો.

પાંદરેક વર્ષની એક આરસની પૂતળી જેવી કન્યા કોઈ રૂપાની ઘંટડીના રણકારા જેવા મીઠા અવાજે રાસડો લેવડાવતી હતી. બીજી કન્યાએ ગરબો ઝીલતી હતી.

રાજકુમાર કોયલના ટહુકારા જેવા એ ગરબાના ઘેનમાં ગુલતાન બન્યો. મોરલીના નાદે નાગ ડોલે તેમ એ કન્યાના ગીતની લહેરોમાં ડોલવા લાગ્યો.

ગરબા પુરા થયા. કુંવર ઘેર ગયો. પણ તેના જીવને જંપ ન વળે. પેલી કન્યામાં જ તેનું ચિત્ત ચોંટ્યું હતું.

તેણે પોતાના નોકરો મારફતે એ કન્યાની બબર કઢાવી. બબર મળી કે એ કન્યાનું નામ ભદ્રા હતું. રાજજીના પ્રધાનની એ એકની એક પુત્રી હતી.

રાજકુમારને તો બસ, પ્રધાન પુત્રી સાથે પરણવાની લગની લાગી.

એણે રાજાને વાત કરી.

રાજાએ એકબી ના પાડી.

રાજા કહેવા લાગ્યો: “આપણુ રાજવંશીને ત્યાં એ શોભે ? એ ગમે તેવી પણ પરનાત. વળી પ્રધાનની પુત્રી એટલે આપણાં તો નોકર જ ને ? એવી ગાંડી વાતો કરવી છોડી દે.”

પણ કુંવર એમ લીધી વાતને પડતી મૂકે એવો નહોતો.

એણે પ્રધાન પુત્રીની મરજી પુછાવી બેઠ.

ભદ્રા રાજકુમાર સાથે પરણવા રાજી હતી.

રાજકુમાર અને ભદ્રાએ લાગ બેઠ એક દિવસ છુપી રીતે લગ્ન કરી નાખ્યાં.

રાજાને આ વાતની ખબર પડી. એનો તો ક્રોધ માય નહિ. એકનો એક છોકરો તેથી શું થયું ? એવા નાફરમાન છોકરાની શી જરૂર ?

તેણે તરતજ વીરપાળને બોલાવ્યો. રાત્રી આંખ કરી તાબડતોબ રાજ છોડી ચાલ્યા જવા સૂચવ્યું.

વીરપાળે પિતાને નમન કર્યું દેશવટે જવા તૈયાર થયો.

પાણીપથે કાળો ઘોડો પસંદ કર્યો. તે ઉપર સવાર બન્યો.

એક પાલખી લીધી. તેમાં પોતાની નવી અને જુની સ્ત્રીને બેસાડી. રાજ છોડી રાજકુમાર દેશવટે વિદાય થયો.

ખૂબ આઘે નીકળી ગયાં. ઘનઘોર જંગલ આવ્યું. રસ્તો ભુલી ગયાં. જંગલની ગીચ ઝાડીમાં આમતેમ ભટકવા લાગ્યાં. જેમ જેમ બહાર નીકળવા મહેનત કરે તેમ તેમ વધારે ને વધારે ગીચ ઝાડીમાં સપડાય. કલાકો ગયા, ને દિવસો પણ વહી ગયાં.

વીરપાળ, બે સ્ત્રીઓ ને નોકરોની હાલહવાલ દેશનો પાર નથી. ઘોર જંગલમાં કંદમૂળ ખાઈને રહેવું પડે છે. રાતે બીહામણાં રાત્રી પશુઓની ચીસોથી કાળજી કંપી ઉઠે છે. સાપના સીસકારાથી આખું દિલ ધ્રુજી જાય છે. ચાબરી, ધુવડ, વનવાગળાં

ને બીજા રાતનાં પંખીઓનાં બીહામણા અવાજ સાંભળી કાનમાં કમકમાટી થાય છે. ક્યાં જવું ને શું કરવું એ કાંઈ સુઝતું નથી.

સાત દિવસ ને સાત રાત વીતી ગયાં. આઠમો દિવસ પણ ગયો ને રાત પડી. ભુખ ને થાકનાં માર્યાં પાલખી ઉંચકનાર ચોક્કીદારો ને બંને સ્ત્રીઓ ઉંઘી ગઈ છે.

પણ વીરપાળને ઉંઘ નથી આવતી. ક્યાંથી આવે? એની ચિંતાનો ક્યાં પાર હતો? એની આફતને ક્યાં આરો હતો?

વીરપાળ વિચાર કરવા લાગ્યો કે પ્રધાન પુત્રીને પરણવામાં ભારે ભુલ થઈ. મારી હતના પરિણામે એ બિચારી દુઃખી થઈ તો થઈ, પણ પ્રભાવતીને પણ વિના વાંકે રજળપાટ વહેારવી પડી. માબાપને દુઃખી કર્યાં, બંને પરણેતરોને રજળતી કરી, ને જાતે દુઃખ વહેારું છું, એ તો વધારામાં. આ ત્રાસ તો હવે સહો જતો નથી. હું એકલો તો ગમે ત્યાં રસ્તો ખોળી લઉં, પણ આ બે સ્ત્રીઓને ક્યાં ફેરવું? બસ,

એ તો એ જ. સંસારમાં મઝા નથી. સાધુ
બની જઈને તો બધી જાંજળ મટી જાય ! હું મારું
ફોપી લઉં છું. બંને સ્ત્રીઓ પાછી કનકાવતી જશે.
ને મોજથી રહી શકશે.

વીરપાળે તો છેવટનો ઠરાવ કરી નાખ્યો.
પોતાના રાજવંશી વસ્ત્રો કાઢી નાખ્યાં. બંદલ
બાંધી એક બાજુ મૂક્યાં. એક ચાદર ચોઢી લીધી.
કોંડે પણ એક કપડું વીંટાળી લીધું. બધું તણને
છાનોમાનો બાવો બનીને નાસી ગયો !

કસાડેક વીત્યા બાદ પ્રધાનપુત્રી ઝબકીને
જાગી. જુએ છે તો રાજકન્યા દુસકા બાઈ
બાઈને રો છે.

તે બોલી : “ જહેન, કેમ રો છો ? શું
થયું છે ? ”

રડતાં રડતાં ને દુસકાં ખાતાં ખાતાં પ્રભાવતી
બોલી : “ જહેન, કરમ પુટી ગયું. ભારે
ભુંડું થયું છે. મને ઉંઘમાં સ્વપ્ન આવ્યું કે
જાગે આપણા પતિ આપણને અહીં જંગલમાં

તજીને જતા રહે છે. હું તેમને ન જવાને ખેાળો પાટરી કહેવા લાગી. તે મને તરછોડીને જવા લાગ્યા. એટલામાં ઝબ લઇને હું જાગી. જોઈ છું તો એ સ્વપ્નનું સાચું નિવડ્યું. આપણા પતિ અહીં કોઇ પણ ઠેકાણે નથી. હવે શું થશે ? ”

ભદ્રાએ ખરાબર તપાસ કરી જોઇ. તેની પણ ખાતરી થઇ ગઇ કે રાજકુમાર તેમને તજીને જતા રહ્યો છે.

તે પ્રભાવતી પાસે આવી. ધીમેથી બોલી : “ જોન, આજ્ઞા આવે ત્યારે અકળાઇએ નહિ. તેથી તો ઉલટું વધારે દુઃખ આવી પડે. તમે જોરથી રડશો નહિ. છાનાં રહો. જો આ પાલખી ઉંચક નારાઓને ખબર પડી જશે કે રાજકુમાર જતા રહ્યા છે અને આપણે બંને જાણુ અહીં. એકલાં છીએ, તો પછી થઇ રહ્યું. તેઓ નાસી જશે, ને આપણે એકલાં અહીંથી ભાગ્યે જ રસ્તો શોધી શકીશું. મારે હવે તો કાળજી કાળ કરો ને હું કહું તેમ કરો. ”

‘ કહે જોન, શું કરું ? ’

ભદ્રા બોલી: “હું રાજકુમારનાં કપડાં પહેરી લઉં છું. આજથી હું ભદ્રા નથી. પણ હું વીરપાળ છું એમ જ સમજાવે. તમે મારી સ્ત્રી છો એમ તમારે માનવું ને તે મુજબ વર્તવું. ભદ્રા મરી ગઈ છે એવી જ વાત આપણે કરવાની. અહીં તો વાત વર ને હિંસક પશુઓનો ભય વધીએ ને પક્ષકે હાથ છે, એટલે કોઈ જનાવર ભદ્રાને ઉપાડી ગયું એવી વાત તેઓ માનતાં જરા પણ અચકાશે નહિ.”

પ્રભાવતી દુઃખમાં પણ હસીને બોલી: “બહેન, તું ખરેખરી બકાદુર છે. હું તારી બેરી ખુશીથી થઈશ.”

ભદ્રાએ પોતાનો પોશાક ચાલાકીથી સંતાડી દીધો. અને રાજકુમારનો પોશાક પહેરી લીધો.

ભદ્રાએ વીરપાળનો ફેંટો છેક આંખને અડે એમ નીચાણથી બાંધી લીધો. સવાર પડી એટલે ઘોડા ઉપર સવાર બની પાત્રખી ઉંચકનાર ભોઇ લોકોને કહેવા લાગ્યા: “પાત્રખી ઉંચકીને મારી

પાછળ સંભાળથી ચાલો. બિચારી ભદ્રાને ગદ કાલે રાતના કોઈ જંગલી જનાવર ઉપાડી ગયું છે. હવે અહીં વખત ગુમાવવામાં સાર નથી.”

ભોઈ લોકોને આ વાત ખરી લાગી. તેમને રાજકુમાર ગુમ થયો છે એવો જરા પણ બહેમ ન આવ્યો. તેઓ ભદ્રાના હુકમ મુજબ પાસખી લઈને પાછળ પાછળ ચાલવા લાગ્યા. પોતાની નાનકડી રૂપાળી શેઠાણીના આવા દયાજનક મોતથી તેઓ બિચારા બહુ દિલગીર થયા.

અને હવે તો ભદ્રાનો ઝપોટો હતો. ભદ્રા બહુ હોંશીયાર ને ગણત્રીબાજ હતી. જંગલમાં ખુબ સંભાળથી આગળ વધવા લાગી.

સાંજના છેડે તો જંગલનો પણ છેડો આવતો જણાયો. દૂર દૂર ઝુપડામાં દીવા બળતા જણાયા. નજીકમાંજ કોઈ મોટું શહેર હોય એમ દૂરથી જણાયું.

બધાનો આનંદ માયો નહિ. થાકીને લોથ થઈ ગયાં હતાં. બમણી ઉતાવળથી તેઓ આગળ વધ્યાં.

રાતનો પહેલો પહોર પુરો થવા આવ્યો ત્યારે તેઓ શહેરની નજીક આવી પહોંચ્યાં હવે બંધાના ખોળીયામાં જીવ આવ્યો.

પ્રકરણ ૨ જી

રાક્ષસની ચીસ

ભદ્રાએ પાલખીના ભોઈ લોકોને કહ્યું : “ જુઓ, અહીં માફ વીરપાળ નામ કહેવાનું નથી. આજથી માફ નામ વીરભદ્ર છે. હું જે વાત કહું તેમાં વચ્ચે ખોલી ન ઉઠશો. અહીં અમાફ ઠેકાણું પડી જશે એટલે તમને ઘેર જવા રજા આપીશ ને તમને મનમાનતો શિરપાવ પણ આપીશ. ”

ભોઈ લોકો તો રાજ રાજ થઈ ગયા.

રાતોરાત શહેરમાં ક્યાં જાય ? દરવાજા બંધ હતા. નગરની બહાર નદી કાંઠે મહાદેવનું મોટું દહેરું હતું. તેની બાજુમાં ધર્મશાળા હતી. ત્યાં તેઓએ રાતવાસો કર્યો.

સવાર પડી ને તેઓ શહેરમાં જવા નીકળ્યાં. તપાસ કરતાં જણાયું કે આ શહેરનું નામ કમળદુર્ગ છે. એના મહારાજાનું નામ નવલકિશોર છે. રાજા વિદ્વાન છે. વીર પુરુષોની કદર કરનારો છે.

ભદ્રા સીધી રાજદરબારમાં ગઈ.

રાજાએ સુંદર તેજસ્વી ને બળવાન જણાતાં કુમારને દરબારમાં આવતો જોઈ તેને આવકાર આપ્યો. નામ ડામ પૂછ્યાં. ખબર અંતર પૂછી.

ભદ્રા બોલી : “મહારાજાનું રાજ્ય અમર તપો! મારું નામ વીરભદ્ર છે. મારા બાપા એક મોટા દેશના રાજા છે. તેમની સાથે મારે અમુક બાબતમાં અણબનાવ થવાથી તેમણે મને દેશવટાં

દીધો છે. લાયક જગાએ હું નોકરીની શોધમાં નીકળ્યો છું. જંગલમાં અમે ભુક્તાં પડ્યાં હતાં. માંડ માંડ કાલે અમને આ શહેરનો રસ્તો જણ્યો."

રાજા ભદ્રાના બોલવાથી બહુ રાજ થયો. દશ લાખનું સાલીયાણું બાંધી આપી રાજકુવરને મહેલમાં નોકરીએ રાખ્યો. તેને રહેવા માટે એક મહેલ જેવું મોટું મકાન આપ્યું.

ભદ્રા તો વીરભદ્રના વેશમાં કમળદુર્ગમાં રહે છે, ખાય છે, પીએ છે ને મજા કરે છે. પ્રભાવતી પણ એની સાથે રહે છે. રાજા તમામ અગત્યનાં રાજકાજનાં કામોમાં ભદ્રાની સલાહ વગર ડગલું દેતો નથી. ભદ્રાની હેંશીયારી ને ચાલાકીની રાજના મગજપર બહુ ઉંચી છાપ પડી છે. કોઈને એમ તો કલ્પનાજ નથી થતી કે વીરભદ્ર સ્ત્રી છે ને તેની સ્ત્રી તેની શોક્ય છે.

એક વેળા મધરાતનાં સમયે રાજાના મહેલમાં તેની રાણી ઝબકીને જાગી ઉઠી.

ગભરાટથી રાજાને ઉઠાડી તે કહે છે:
“જુઓ, દુર દુર કોઈની કારમી ચીસોનો અવાજ
સંભળાય છે. મને બહુ ગભરામણ થાય છે.
એ શું છે તેની તપાસ કરાવો.”

રાજાનો રાજમહેલ શહેરને છેક છેડે હતો.
નજીકમાંજ કિલ્લાના કોટની બહાર મોટું
જંગલ હતું. એ અવાજ પેલા જંગલમાંથી
આવતો હતો. કાળી અંધારી રાતે એ ભયંકર
જંગલમાં જઈ કોણ તપાસ કરી આવે? રાજા
જેને જેને હુકમ કરે તે એક અથવા બીજું
ખંડનું કાઢી ત્યાં જવાની ના પાડે.

છેવટે રાજાના નોકરોએ કહ્યું: “મહારાજ,
અમને શીદને ત્યાં મોકલો છો? આપે દસ
લાખનું સાલીયાણું બાંધી આપી નવા નોકરને
રાખ્યો છે તેને જ તપાસ કરવા મોકલો ને?”

રાજાએ વીરભદ્રને રાતોરાત તેડાવી મંગા-
વ્યા. તેને તપાસ કરવા જવા ફરમાવ્યું.

ભદ્રા રાજાને નમન કરી જરા પણ
ગભરાયા સિવાય તરવાર ખખડાવતી રાતોરાત
જંગલમાં જવા નીકળી.

કોટનો દરવાજો વટાવી એક માઈલ દૂર જંગલની લગોલગ આવી પહોંચી. શહેરના ગુન્હેગારોને એ જગ્યાએ ફાંસી દેવાતી હતી.

આજેજ સાંજે એક ગુન્હેગારને એ ફાંસીના માથે લટકાવેલો, તેનું મડદું અધ્ધર લટકતું હતું.

એક રાક્ષસ હતો. તેને એ મડદાને ખાઈ જવાની ઇચ્છા થઈ હતી. પોતાના તીણા પંજા ઉંચા કરી તે મડદું લેવા હાથ લંબાવતો હતો. પણ મડદું ખુબ ઉંચું ટીંગાયેલું હતું. તેથી ઉંચે તેનો હાથ પહોંચી શકતો નહોતો. આથી ચીડાઈને અને ગુસ્સે થઈને જોરથી કારમી ચીસો પાડતો હતો. રાણીએ જે ચીસો સાંભળી હતી તે આ રાક્ષસની જ હતી.

તરવાર ખખડાવતી બદ્રાને પુરૂષ વેશમાં નજીક આવતી જોતાં જ રાક્ષસે પોતાનું રૂપ બદલી નાખ્યું. એક ઘરડી ડોશીના રૂપમાં પોતે ફેરવાઈ ગયો. શરીર કરચલીવાળું થઈ ગયું. દાંત પડી ગયેલા. આંખો ઉંડી ગયેલી. શરિર

ખખળી ઉઠેલું. ખુબી એ હતી કે એ ડોશીએ સાડી પહેરેલી તે કોઈ અજબ વણાટની હતી. કાળા ઘોર અંધારામાં તેના ચળકાટથી આંખુ બાંજુ બંધે ઉભસ દેખાતો હતો.

ડોશી તો ફાંસીના માચડા નીચે બેસીને વિલાપ કરી રહ્યા લાગી.

ભદ્રા બોલી: “ડોશી, કોણ છો? અહીં કાળી રાતે કેમ આવ્યાં છો? શું કામ અત્યારે ચીસો પાડો છો?”

“દીકરા, માફ નશિબ પરવારી ગયું છે. આ માંચડા ઉપર જે મહદું લટકે છે તે મારો દીકરો થાય છે. તેનું મહદું લઈ જવા હું મહેનત કરી છુટી. પણ એ બહુ ઉંચું છે. હું એકલી શું કરું? આથી રડી રહી છું.”

ભદ્રાને દયા આવી: તે બોલી “માજી, મારા ખભા ઉપર ચડી જાઓ. ઉંચે પહોંચાશે. ત્યાંથી દોરડાનો ગાળો છોડી નાખજો એટલે મહદું નીચે આવશે.”

“ભગવાન તારું ભણું કરે બેટા, ને તારે ત્યાં એકના એકવીસ થાઓ.” ડોશીએ આશિર્વાદ દીધો. તરતજ એ તો ચડી ભદ્રાની ખાંધ ઉપર. ભદ્રાએ પોતાના ખભા ઉપર તેના પગ પકડીને તેને પકડી રાખી.

ખાંચ મીનીટ થઈ, દસ મીનીટ થઈ, પંદર મીનીટ થઈ ને આશરે અરધો કલાક થયો. પણ ડોશી નીચે ન ઉતરે.

ભદ્રાએ ઉંચે નજર કરી. એટલામાં આકાશમાંથી જરા જરા ચાંદાનો પ્રકાશ પણ પડવા લાગ્યો.

ડોશી મડદાના દોરડાની ગાંઠ છોડવાને બદલે તેના શરિરના ભાગો કાપી કાપીને ખાતી હતી!

ભદ્રા સમજી ગઈ કે આ કંગાલ ડોશી કાઠ ભયંકર રાક્ષસ જેવો લાગે છે. ચમકી જઈને તે પાછી હઠવા ગઈ ત્યાં તો રાક્ષસ જોરથી ચીસ મારતો ત્યાંથી અદ્રશ્ય થઈ ગયો. તેની પાસેની પેટ્ટી ચમકતી સાડી ભદ્રાના હાથમાં રહી ગઈ.

રાણીની પાસે જઈ તેને ભદ્રાચે માત્ર એટલું જ કહ્યું કે જંગલમાં ફંસીના માચડા આગળ એક ડોસી ચીસો પાડતી હતી. મેં તેને કાઢી મૂકી છે. રાક્ષસની વાત ન કરી.

પછી પોતે ઘેર ગઈ ને પ્રભાવતીને પેલી ચળકતી સાડી પહેરવાને આપી દીધી.

ભદ્રાના પરાક્રમથી અને પોતાને પહેરવા મળેલી ખૂબ નવાઈ જેવી ચળકતી સાડીથી પ્રભાવતી તો રાજરાજ થઈ ગઈ.

રાજાને બે દીકરીઓ હતી. એક વખત રાજ કન્યાઓ પ્રભાવતીને મળવા ગઈ. ભોગભોગે પ્રભાવતીએ તે વેળા પેલી ચળકતી સાડી પહેરેલી હતી. એ સાડીનું નવાઈજેવું તેજ જોતાં જ બંને રાજકન્યાઓની આંખો અંતરગત થઈ. આવી સુંદર સાડી જોઈ તેમણે પ્રભાવતીને તે ક્યાંથી આણી હતી તે પૂછ્યું.

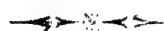
પ્રભાવતીએ કહ્યું કે એ તો વીરભદ્રે આણી આપી છે.

રાજકન્યાઓ રાજની પાસે જઈને કહે :
 “બાપુ અમે આજે પ્રભાવતીને મળવા ગયાં
 હતાં. તેણે એક પ્રકારની ખૂબ નવાઈ જેવી સાડી
 પહેરી છે. આપણા રાજમહેલમાં પણ એવી સરસ
 સાડી નથી. તમે અમારા માટે ને અમારી બા
 માટે એવી સાડી મંગાવો.”

પ્રકરણ ૩ જી

તોફાની ઘોડો

રાજાએ ભદ્રાને જોડાવી. તેને ‘પેલી
 સાડીની વાત કરી. એવી જ સાડી રાણીજીને
 માટે લાવી આપવા ફરમાવ્યું.

ભદ્રા કહે, “એ બને એવું નથી. એવી
 સાડી અહીં મળતી નથી. સેંકડો નહીં પણ
 હજારો ગાઉ દૂર કોઈક ઠેકાણે રાક્ષસદેશ આવેલો
 છે. એ રાક્ષસ દેશમાં આવી સાડીઓ મળે છે.”

રાજા બોલ્યો : “ તમારે જોઈએ તો રાક્ષસ દેશમાં જાઓ, પણ બરાબર એવી જ ચળકતી સાડી લઈ આવો. ”

રાજાને કાંઈ ના કહેવાય છે ? ના કહેવાથી કાંઈ રાજા માને એમ હતો ? તેને નમન કરી ભદ્રા તો ચાલી નીકળી.

ઘેર આવી પ્રભાવતીને મળી. બધી વાત કરી. પ્રભાવતીની આંખમાં આંસુ આવ્યાં. ધણી તો તણને ચાલી ગયો હતો. છેવટે જ્ઞેન જેવી શોક્ય પણ એકલી અટુલી પરદેશમાં છોડીને ચાલી જતી હતી.

ભદ્રાએ તેને દીલાસો દીધો. બહુ જ સાવ-વાનીથી રહી પોતાનો ભેદ ઉઘાડો ન પાડવા સલાહ આપી. ઘોડેસ્વાર બની પુરૂષ વેશમાં ભદ્રા ત્યાંથી ચાલી નીકળી.

આજે એક જંગલ તો કાલે બીજે મુલક, પરમ દિવસે કોઈ પહાડ, તો ચોથે દિવસે ઉંડી ખીણ, એમ એક પછી એક જગા વટાવતી

ભદ્રા ઘોડો ખેલાવતી ચાલી જાય છે. રોજના ચાળીસ પચાસ ગાઉની મજલ કરવી તો તેને મન રમતની વાત છે. રાત પડે ત્યારે નજીકમાં જે ગામડું આવે છે ત્યાં કોઈકના ઘરમાં વીસામો લે છે. જહેલે મળસકે પાછી તૈયાર થઈ ઘોડાને ખડપૂજો નાખી, પાણી પાઈ, પાછી નીકળી પડે છે.

એમ કરતા સેંકડો ગાઉની મજલ કરી નાખી. એક દિવસ સુંદર વિશાળ નગરની નજીક ભદ્રા આવી પહાંચી. નગરની બહાર એક મોટી નદીમાં પાણી ખળખળ ખળખળ અવાજ કરતાં વહી જતાં હતાં. કિલ્લાના દરવાજાની દિવાલો ઉપર એક ઢંઢેરો ચોંટાડેલો હતો.

ઢંઢેરામાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે, કોઈ મરદ અચ્ચો છે ?—હોય તો આવી જાય. અહીંના રાજાની એકની એક રાજકન્યા પાસે એક બળવાન ઘોડો છે. તે ખૂબ મારકણો છે તે કોઈના વશ રહેતો નથી. કોઈ તેના ઉપર ખેસી

શકતું નથી. રાજકન્યાનો જન્મ થયો તેજ વેળા એ ઘોડાનો જન્મ થયો હતો. આથી રાજકન્યાએ પ્રતિજ્ઞા લીધી છે કે જે કોઈ એ ઘોડા ઉપર સ્વારી કરી શકશે તેનીજ સાથે હું લગ્ન કરીશ.

ભદ્રા બબડી : “ ઠીક છે. હું એ ઘોડા ઉપર સ્વાર થવા પ્રયત્ન કરીશ, મને કોઈ રાજગપાટ પાસે લઈ જશો ? ”

ત્યાં એકઠા થયેલા ઘણા લોકોએ સલાહ આપી કે એ વાત માંડી વાળો. એ ગાંડપણમાં કાંઈ ફાયદો નથી. ઘોડો એટલો બધો ભયંકર છે કે પાસે કોઈને આવવાજ દેતો નથી. લાતો મારીને ને બચકાં ભરીને જીવ લૂંટ નાખે છે.

પણ ભદ્રાએ હડ છોડી નહિ.

આખરે ચાર પાંચ જણા તેને રાજગપાટની પાસે લઈ ગયાં.

રાજગપાટને ભદ્રાની ઇચ્છા જાણી લીધી. આખા શહેરમાં થાળી પીટાવી ઘોડાની રમત જેવા લોકોને એકઠા કર્યા.

નદી કિનારે લીલી હરિયાળી જમીનના એક એકાંત ભાગમાં ઘોડો ચરતો હતો. ભદ્રાને સામી આવતી જોતાંજ તે સમજ્યો કે વળી પાછું કોઈ કાળા માથાનું માનવી મારા પર સ્વારી કરવા આવ્યું છે.

ઘોડો તો ડોઝી નીચી કરતોક ને મુસવાટાભેર ધસ્યો. પોતાના બળવાન પગ નીચે ભદ્રાને ક્યારે ચોળી નાખું તેની તેને તાલાવેલી લાગી.

પણ આ બાબુ ભદ્રા હતી. એ ગભરાઈ જાય એવી નહોતી.

ઘોડો નજીક આવ્યો કે તરત એ જરા બાબુ હતી. ફટ લઈને ઘોડાની યાળ (ગરદન ઉપરના વાળ) પકડી લીધી.

પકડી તે પકડી. ઘોડો આમ નાચે ને તેમ નાચે. પણ ભદ્રાએ યાળને એવી જોરથી પકડેલી કે જરા પણ છુટે જ નહિ.

ઘોડાભાઈ તો ફસાયા. ન બચકું ભરાય, ન આગલા પગે ભદ્રાને કચરો શકાય કે ન પાછલા

પગે ગધેડાની માફક લાત મારી શકાય. એ તો મિયાની મીંદડી જેવો નરમ ઘેંશ બની ગયો.

ભદ્રા ઝટ લેતી તેના ઉપર ચડી બેઠી. લાગ બેઠ તેના મ્હોંમાં લગામ નાખી દીધી.

તબડાક ! તબડાક ! તબડાક ! ચલાવ, ઘોડા, ચલાવ. ઓતરાદો ચલાવ. ચલાવ હવે દખણદો. એ ચાલ ઉગમણી બાબુ ! બસ, હવે આથમણી દિશામાં. ચાલ, હવે બે પગે ઉંચો થા. હં, એમ. હવે નીચું ડોકું કર. રાજ-જીને સલામ કર. રાજકન્યાને નમન કર. બધા લોકોને માથું નમાવ. સાબાશ દોસ્ત ! ભારે કઢાગરો ઘોડો.

ભદ્રા હુકમ કરતી જાય ને ઘોડો ગરીબ ગાય જેવો બની હુકમનો અમલ કરતો જાય.

રાજાએ દાંતમાં આંગણાં કરડ્યાં. રાજ-કન્યા તો હસી હસીને આનંદમાં આવી જઈ તાળીઓ પાડવા લાગી. લોકો સાબાશ ! સાબાશ ! પોકારી ઉઠ્યા.

પ્રકરણ ૪ થું.

નવું પરાક્રમ

રાજા ભદ્રાને સાબાશી આપતો બોલ્યોઃ
“ બહાદુર કુમાર, તારી બહાદુરીથી તું મારી
કન્યાને જીતી ગયો છે. જા ! એ રાજકન્યાને
પરણ, ને સુખી થા. મારે બીજું છેયું છોકરું
નથી. મારી દીકરી સાથે મારું અર્ધું રાજ્ય
પણ હું તને બક્ષીસ આપું છું.”

એમ બોલી રાજાએ કન્યાનો હાથ ભદ્રાના
હાથમાં મૂક્યો. બીજે દિવસે લગ્ન કરવાનું
નક્કી કર્યું.

ભદ્રા બોલીઃ “મહારાજ, હાલ લગ્ન કરવા રહેવા
દો. હું એક કિંમતી ચીજની શોધમાં પરદેશ જવા
નીકળ્યો છું. ત્યાંથી પાછાં વળતાં અહીં આવીશ ને
આપની કન્યા સાથે લગ્ન કરીશ, અને અર્ધું
રાજ્ય લઈશ. ”

રાજની ને રાજકન્યાની વિદાય લઈ ભદ્રા ચાલી નીકળી.

રાજ પોતાના લશ્કર સાથે તેને પોતાની સરહદ સુધી વળાવી આવ્યો.

ભદ્રા આગળ ને આગળ વધતી ગઈ. જંગલો, ગામડાં, નદીઓ ને પહાડો. એક પછી એક આવતાં જ જાય.

વળી પાછું થોડા દિવસની મુસાફરી પછી દૂર દૂર એક નગર જણાયું. ત્યાં ધર્મશાળામાં રાતવાસો કર્યો.

. આ નગરમાં વળી નવું તૂત જાયું હતું. આખા શહેરના લોકોમાં એની એ જ વાત ચર્ચાતી હતી.

એ નગરના રાજને એક સુંદર કન્યા હતી. તે રાજને બહુ જ વહાલી હતી. તેને માટે રાજએ એક સુંદર મહેલ બંધાવ્યો હતો. એ મહેલની નજીક રાજકન્યાને નહાવા ને રમત કરવા માટે એક મોટું નહાવાનું મકાન બંધાવ્યું હતું.

એ નહાવાના મકાનની શોભા અત્યૌક્રીક હતી. રાજકન્યાની મર્યાદા જળવાય માટે એની આજુ બાજુ ડિંચીડિંચી આરસપહાણની દિવાલો બનાવી હતી. એ સુશોભિત દિવાલોને વધારે સારી દેખાડવા તેની ઉપરની ધાર ઉપર સાચાં હીરા મોતી માણેક ને પરવાળાં, નીલમે ને પોખરાજ, વગેરે ભારે ખુબીથી મઢ્યાં હતાં.

દિવસે સૂર્યના અજવાળામાં એ કિંમતી ઝવાહીરનો ઝળકાટ એટલો બધો મારતો કે સામે નજર કરનાર અંતઃ જાય. રાતે ચાંદનીના પ્રકાશમાં એ ઝવેરાત એવું તો ખુશનુમાં ઠંડુ ને તેજદાર અજવાળું આપતું કે બસ ધરાઈ ધરાઈને જોયા જ કરીએ. એ દિવાલો શહેરના કોટની દિવાલો જેવડી ડિંચી હતી. તેના ઉપર ચડીને કોઈથી અંદર જઈ શકાય એમ ન હતું.

રજવાડાનાં માણસો તરંગી તો હોયજ ને? આવી રૂપાળી દિવાલો જોઈ રાજકન્યાએ પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી કે જે કોઈ પોતાનો ઘોડો ઠેકવી આ દિવાલ કુદાવી અંદર આવશે તેની જ સાથે હું લગ્ન કરીશ.

ચોકળી ગાંડપણની વાત હતી. એવડી મોટી દિવાલ કોણ કુદી શકે? બણા જણે એ પ્રયત્ન કર્યો હતો. પણ તેઓ ઘોડા તળે ચગદાધને બ્રવાયા હતા અથવા મરી ગયા હતા. કોઈ પણ માણસ એ કામ આજ સુધી કરી શક્યો ન હતો.

ભદ્રાને આ બધી વાતની ખબર મળી. તેણે વિચાર્યું, અહીં પણ કંઈક કરી બતાવીએ. જોઈએ તો ખરાં, કે દિવાલ કુદાવાય છે કે નહિ.

બીજો દિવસે ભદ્રા રાજદરબારમાં ગઈ. રાજાને નમન કર્યું તેને બધી વાત કરી. રાજાએ તેને બહુ સમજાવી કે તારું કંઈ નહિ વળે. પણ ભદ્રા એકની બે ન થઈ.

આખરે રાજાએ તેને રજા આપી.

ભદ્રાએ પોતાને હાથે ઘોડાને ચંદી ખવડાવી. પાણી પાતું. પોતાના કોમળ હાથવતી પંપાળતી ને વીનવતી ભદ્રા કહેવા લાગી. “માણેક બહાલા

વીરા, આજે મારી આખર તારા હાથમાં છે. જોજો, ડગી ન જોજો. બરાબર કુદજો, હો ભાઈ!”

ઘોડો આનંદથી હણહણ્યો. ભદ્રાના શરીર સાથે માથું ઘસવા લાગ્યો. જાણે એમ ન કહેતો હોય કે, ગભરાશો નહિ! હું છું ને દિવાલ છે.

આ એક-બે-ને ત્રણ.

ત્રીજી ફ્લાંગે તો ઘોડો હવામાં ઉછળ્યો જ તો ને. ફ્લાક કરતો દિવાલ કુદાવી આવ્યો નહાવાના મકાનની અંદર.

આખા શહેરના લોકોએ આનંદની કીકી-યારીઓ કરી.

પણ ભદ્રામાં હવે અજબ હિંમત આવી હતી. તેણે ફરીથી ઘોડાને ઠેકાવ્યો.

ઘોડો ફરી અંદરથી ઉછળી બહાર નીકળ્યો.

ફરી ઘોડાને ઠેકાવ્યો. ફરી પાછો ઘોડો દિવાલ કુદાવી ગયો.

એમ એક વખત નહિ પણ ત્રણ ત્રણ વખત ભદ્રા અંદર ગઈ ને બહાર નીકળી.

રાજાએ ભદ્રાને પાસે બોલાવી. તેને પોતાની કુંવરી પરણાવવા તૈયાર કરી.

ભદ્રાએ તેને પણ પહેલા રાજાના જેવો જ જવાબ આપ્યો, અને પાછા ફરતી વેળા આવવાની કબુલાત આપી.

રાજાએ હા પાડી. તેમની વિદાય લઈ પાછી પ્રવાનપુત્રી રાક્ષસ દેશમાં જવા નીકળી પડી.

પ્રકરણ ૫ મું.

નાગનો મણી

ભદ્રા પાછી પોતાના પ્રવાસમાં આગળ વધી. થોડા દિવસ તો ખાસ નવીન બનાવ બન્યો નહિ.

આખરે થોડાક દિવસ બાદ એક બીજા શહેરની નજીક તે આવી પહોંચી.

એ શહેરની ભાગોળ નજીક એક સુંદર મોટું તળાવ હતું. ચારે બાજુ આકાશની સાથે હસીહસીને વાતો કરી રહી હોય એવી ભુખરા રંગની ટેકરીઓ હતી. સરોવરના કિનારાને અડીને એક બહુ મોટો બગીચો હતો. તેનો બીજો છેડો ઠેક શહેરના કિલ્લાને અડેલો હતો. સુંદર ને મધુર સુગંધીવાળાં જાંબ, જીંદ, ચમેલી, ચંપો, મોગરો, ગુલાબ, મલિકા, ડોલર, અશોક, મધુમાલતી, ખડચંપો, બટમોગરો, પારિજાતક, રજનિગંધા, કૃષ્ણકમળ, કેવડો, કરેણુ, સુરજમુખી વગેરેનાં ફુલો મહેકી રહ્યાં હતાં. રાયણાં, જામફળ, સીતાફળ, કેળાં, રામફળ, સફરજન, ગુલ્લર, કેરી, ચીકુ, પોપૈયા, દરાબ, બદામ, ચારોળી, વગેરે મીઠાં ફળોના ભારથી જાતજાતનાં ઝાંડો લચી પડતાં હતાં.

ભદ્રા મુસાફરીના થાકથી કંટાળેલી હતી. એ બાગની નજીક એક માળીનું ઘર હતું. ત્યાં તેણે રાતવાસો કર્યો.

એક સોનામહેર કાઢીને આપી એટલે માળી ને માલણ તો તેની રૂડી રીતે ચાકરી કરવા લાગ્યાં.

ખાઈ પી પરવારીને ભદ્રા પોતાના પુરૂષ વેશમાંજ રાતના સુતી હતી ત્યારે આ શહેરની નવી નવાઈ તેણે સાંભળી.

માલણે ભદ્રાને કહ્યું: “અમારા શહેરમાં એક નવું ધર્તીંગ નીકળ્યું છે. અમારા રાજાજીની ઉંમર દશ વર્ષની હતી ત્યારથી તેમને દરરોજ રાત્રે એક નવાઈ જેવું સ્વપ્ન આવે છે.”

“તે વળી શું?”

“તેજ હું કહું છું.” માલણ બોલી. “સ્વપ્નામાં રાજાને એક વિશાળ જાદુઈ બગીચો દેખાય છે. એ બગીચાની અંદર વચ્ચોવચ એક અજાયબી ભરેલું જાદુઈ ઝાડ છે. એ ઝાડનું થડ ચમકતી ચાંદોનું છે. એનાં પાંદડાં સાચા સોનાનાં છે. એને જે રૂળ થાય છે તે પાણીદાર માતીનાં ઝુમખાં બને છે. ને એ માતી ખણ

નાનાંસુનાં નહિ. કપુતરીનાં ઇંડા જેવા મોટાં ખરાં
મોતીનાં ઝુમખે ઝુમખાં !

“ રાજ સવારે દરરોજ આ સ્વપ્નાની વાત
બધાને કહે છે. ઘણા ત્રિધ્વાનો ને પંડિતોની
સલાઓ મળી. જાણીતા જોશીઓની પાસે જોશ
જેવડાવ્યા. ડાહ્યા ને શાણા પુરૂષોના ડાયરા
એકઠા કર્યા. ભાટ ચારણોને પૂછી જોયું. પણ
કોઈ આ અજબ જેવા સ્વપ્નાનો અર્થ કરી
શકતું નથી.

“ રાજને આ કારણને લીધે ભારે ચટપટી
રહે છે. તેમાં વળી ચિંતામાં વધારો થાય તેવો
એક બનાવ બન્યો છે. રાજને એક પરણાવવા
લાયક ઉંમરની રાજ કન્યા છે. એણે પોતાના
વિચિત્ર સ્વપ્નાને આધારે એવી પ્રતિજ્ઞા લીધી
છે કે જે કોઈએ જાદુઈ જાદુ શોધી કાઢે
તેને જ હું વરમાળા આરોપું. બીજા બધા
મારે મન ભાઈ-બાપ.

“વર્ષો થયાં આ જાદુ કોઈ શોધી આપ-
નાર નીકળ્યું નથી. ને હવે શી રીતે નીક-

ખરે? આથી રાજની ચિંતાનો પાર નથી. કારણ કે જો ઝાડ જડે નહિ તો રાજકન્યા પરણશે નહિ.”

વાતો કરતાં કરતાં લગભગ રાતનો બીજો પહોર પુરો થયો ને ત્રીજા પહોરનાં ચોવડીયાં વાગ્યાં.

ભદ્રાએ સરોવરને કાંઠે જઈ હાથ મેં ધોઈ જરા તાજ બની પછી ભગવાનનું નામ લઈ ઉંઘી જવાનો વિચાર કર્યો. ઉઠીને સરોવરને કાંઠે ગઈ. તે કશાથી બહીતી નહોતી. એને જરા પણ ગભરામણ થાય એમ તો હતુંજ નહિ.

સરોવરને કાંઠે જઈ રાતના કાળા અંધારામાં તેણે શાંત પાણીમાં નજર કરી તો અંદર કાંઈક ચમક ચમક થતું લાગ્યું.

ભદ્રાને ખુબ નવાઈ લાગી. તે એકી ટશે બેઠી રહી. થોડીક વારમાં એક જંગી કાળો નાગ પાણીની સપાટી આગળ આવતો જણાયો. એના માથે એક ખૂબ તેજદાર મણી હતો. એ મણીનું

અજવાળું સુરજના જેવું હતું. ચારે બાજુ અજવાળું અજવાળું થઈ રહેવાનું કારણ પણ એ મણીજ હતો.

સરોવરને કાંઠે એક જુનું ખખ ઝાડ હતું. તેના થડીઆના પોલાણની પાછળ ભદ્રા લપાઈ ગઈ.

નાગને પોતાની નજીકમાં કોઈ છે એવો બહેમ ન આવ્યો.

સરોવરની પાળે પોતાનો મણી મુકી તે આજુ-બાજુના જંગલમાં પોતાના ખોરાકની શોધમાં ચાલ્યો ગયો. નાગ તો કાંઈ લાંબો ! કાંઈ લાંબો ! મોટા થાભલાં જેવડો જડો ને બે ત્રણ દોરડાં જેવડો લાંબો ! બીજું કોઈ હોય તો જોતાંજ ગભરાઈ જાય.

ભદ્રા તો લપાઈને થડ પાછળ સંતાઈજ રહી.

મધરાત વીતી ગઈ. રાતનો ત્રીજો પહોર ખલાસ થયો. ચોથો પહોર શરૂ થયો. કુકડાનું કૂં કૂં દૂર દૂર આછું આછું સંભળાવા લાગ્યું. નાગ

પોતાનો ખોરાક શોધી પાળ ઉપર પાછો આવ્યો. માથે મણી મુકી દીધો. ધીમે રહી સરોવરનાં પગ-થીયાં ઉપર થઈ પાણીમાં પેસી ગયો.

ભદ્રા હવે બહાર નીકળી. હાથ મેં ઘોઈ પાછી ફરી. પોતાના ઉતારે જઈ ઓસરીમાં ખાટલો દાળી આપેલો હતો તે પર પડી ને વસ વસાટ ઉંઘી ગઈ.

ભદ્રાએ બીજે દિવસે રાતના ફરી સરોવર કાંઠે જવાનો ઠરાવ કર્યો.

બીજા દિવસની રાત પડી. એ પહોર વીત્યા ને બધાં જગ્યાં એટલે ભદ્રા છાનીમાની નીકળી પડી. ગઈ કાલ વાળી જગ્યાએ જઈને સંતાઈ ગઈ. નાગ બહાર નીકળ્યો. પાળ ઉપર મણી મુકી ખોરાકની શોધમાં આવ્યો ગયો.

આજે પણ ભદ્રા સંતાઈ રહી. ગઈ કાલના જેવોજ બનાવ બન્યો, ને નાગ પાછલા પહોરની શરૂઆતમાં પાછો જતો રહ્યો.

ભદ્રા હાથ મેં ઘોઈ સુઈ ગઈ.

પણ તેણે નક્કી કર્યું કે આ નાગને પકડીને મણી મેળવવો.

સવારે તે શહેરમાં એક હાંશિઆર લુહારની દુકાને ગઈ. એક મજબુત લોખંડી જાળ બનાવવાને હુકમ કર્યો. એ જાળ એવી ખુબીથી બનાવવાની હતી કે અંદર જો કોઈ સપડાય તો પછી ગમે તે થાય પણ તેનાથી નીકળી ન શકાય.

વળી એ જાળની અંદર ચારે બાજુ પાણીદાર પોલાદના તીખા ચણીદાર છરાની ગોઠવણ કરાવી કે જેથી અંદર સપડાયલું પ્રાણી નીકળવા જાય તો પેલા છરા ભચ-ભચ-કરતા ભોંકાઈ જાય.

ઉપર મુજબની જાળ લઈ રાતનો બીજો પહોર ખસાસ થયા પછી ભદ્રા વળી પાછી ત્રીજીવાર સરોવરને કાંઠે ગઈ. સરોવર કાંઠાના એક ઝાડ ઉપર દોરડાવતી પેલી જાળ લટકાવી. આજુ બાજુ મધમધતાં ખુશબોદાર ફુલો વેર્યાં. અત્તરની બે ચાર કુખીઓ દોળી. આખું વાતાવરણ મધુર સુવાસથી મ્હેકમ્હેક થઈ ગયું.

નાગ મધરાતે જાહાર નીકળ્યો. કહેવાય

છે કે નાગને ફુલ અને અત્તરની વાસ બહુજ ગમે છે. આજે ખોરાકની શોધમાં ન જતાં નાગ તો પેલાં ફુલોપર આળોટવા મંડ્યો.

સાગ જોઈને ઝાડ ઉપરથી ભદ્રાએ પેલી જાળ નીચે નાંખી નાગ અંદર સપડાઈ ગયો.

અને પછી તો શું ભયંકર સુસવાટા ને સીસકારા ! નાગની કારમી કીકીયારીઓથી જંગલનાં પક્ષીઓ મધરાતે ખળભળી ઉઠ્યાં. પાણીમાં મોજાં ઉછળવા લાગ્યાં. ધરતી ધણધણી ઉઠી. ચારે બાજુ હાહાકાર વરતી રહ્યો ! નાગરાજ જાળમાંથી છુટવાને ભયંકર પછાડા મારી રહ્યો હતો.

પણ એ મજબુત પોલાદી જાળમાં તો સપડાયો એ સપડાયો. પછી કાંઈ પાછું નીકળાય છે ? જેમ જેમ બધારે અછાડા પછાડા મારે તેમ તેમ પેલા છરા જોરથી શરિરમાં ભોંકાય. કુળા કુળા શરિરમાંથી લોહીની રોડયો છૂટે. કુળા માંસમાં છરા ભોંકાય ને જે ભારે વેદના થાય તેથી નાગ ચીસો પર ચીસો નાખે.

એમ ને એમ બે ત્રણ કલાક નાગે પછાડા માર્યા. છેવટે તેનો પ્રાણ નીકળી ગયો.

ભદ્રાના ખોળીયામાં હવે જીવ આવ્યો. નીચે ઉતરી મણી કાઢી લેવા વિચાર કર્યો. પણ હજી થોડી વાર રાહ જોવી સારી એમ ધારી છેક મળસકું થયું ને ઉગમણી દિશામાં ગુલાબી રંગના આછાં અજવાળાં પથરાયાં ત્યારેજ તે નીચે ઉતરી. નાગના માથેથી મણી કાઢી લીધો!

પ્રકરણ ૬ કું.

પાતાળના પ્રદેશમાં

આખી રાતના ધુન્નરા પછી ભદ્રાને ખરેખરો થાક લાગ્યો હતો. ઉજ્જગરાથી આખું શરિર કળતું હતું. સરોવરના પાણીમાં નાહી લઈ પછી માળીને ત્યાં જવાનો તેણે વિચાર કર્યો. બંને હાથ પાણીમાં

બોલ્યા. બોળતાંની સાથેજ હાથમાં પેલો મણી હતો તેના પ્રભાવથી પાણીના બે ભાગ પડી ગયા ને ઠેઠ ઉંડે સુધી ચોકબો રસ્તો થઈ ગયો. જાણે બે જખરી પાણીની ભીંતો ને વચ્ચે ઉંડી ખાણ!

અંદર નજર કરતાંજ ભદ્રા તો ખુશ ખુશ થઈ ગઈ. એક એકથી ચડે એવાં સુશોભિત આરસ-પહાણના મહેલો ને મંદિરો. તેમાં રત્નજડિત જરૂખા. ચારે બાજુ હરિયાળી વનસ્પતી ને ફળપ્રલથી લચી રહેલા ખુશનુમાં બગીચાઓ નજરે પડતા હતા.

ભદ્રાએ વિચાર કર્યો કે ચાલ, અંદર જઈને જોઉં તો ખરી કે કયાં જવાય છે ?

તે તો નીચે ઉતરી.

ખુબ-ખુબ ઉંડે જઈ પહોંચી એટલે એક સુંદર કેતરણીવાળો વિશાળ દરવાજો આવ્યો.

ભદ્રાએ દરવાજાને જરાક હડસેલ્યો. તરતજ તેનાં બારણાં ઉઘડી ગયાં. ભદ્રા અંદર પેઠી. એવાં

તો રૂપાળો બાગ હતો કે ભદ્રાએ પોતાની આખી જીંદગીમાં કદિ જોયો નહોતો. રૂપપુલના ભારથી લચ્ચી રહેલાં ઝાડો, છોડવાઓ, ને વેલીઓ ઉપર ભાત ભાતનાં રંગના રૂપાળાં પંખીઓ મીઠા અવાજથી કિલ્લોલ કરી રહ્યાં હતાં. આખો રસ્તો પુલથી ઢંકાયેલો હતો. મેઘધનુષના સાતે રંગો પુર્યા હોય એવાં ભાતીગર પતંગીયાં આમતેમ દોડાદોડ કરતાં હતાં.

કોઈ કોઈ જગાએ પાણીનાં ઝરણાં ઝીણો ધીમે અવાજ કરતાં વહેતાં હતાં. વળી બીજી જગાએ ખાસ કારીગરીથી બનાવેલી ઉંચી સંગેમરમરની શિલાઓ ઉપરથી પડતા પાણીના ફીણ રૂના ઢગલા જેવાં લાગતાં હતાં.

ગુલાબજળ ને કેવડા જળના પુવારા ચારસની પુતળીઓના માથામાંથી ઉડી રહ્યા હતા. સ્વર્ગના મહારાજ ઇંદ્રના નગરથી પાણુ અહીં વધારે શોભા હોય એમ જણાતું હતું.

ભદ્રા આગળ ચાલી. એવંડો મોટો બગીચો કે તેનો પારજ ન આવે. આખરે બગીચાના

પાતાળના પ્રદેશમાં

જાણી ગ્રામીણ માયા કમળના વજ્રાક્રમવાળું મોનેરી દોરડું અંધારામાં તે દોરડાને ઘેરે ઘેરે દિરાવતી સોનાના પાટીયાના લીચકા હતા. એ લીચકા કપડા માળ વર્ષની એક સુદમારે કન્યા નિરાંતે લીચી ગઈ હતી. .... પાતાળ

બગીચાના વચસા ભાગમાં આવતાં જ ભદ્રાથી અજાયબીની એક નાની ચીસ પડાઈ ગઈ.

એક સુંદર ઝાડ હતું. આખા બગીચાનાં ઝાડથી એ ઝાડ જુદું પડતું હતું. તેનું થડ ચોકખી ચાંદીનું હતું. પાંદડાં સાચાં સોનાનાં હતાં. એ ઝાડની ડાળીએ કચ્ચુતરીનાં ઘંટાં જેવડાં મોટાં સાચા મોતીનાં ઝુમખાં ફળ તરોડે લટકતાં હતાં.

ઝાડની ડાળીએ કસબના વણાટકામવાળું સોનેરી દોરડું બાંધેલું હતું. તે દોરડાને છેડે એક હીરાજડિત સોનાના પાટીયાનો હીંચકો હતો. એ હીંચકા ઉપર સોળ વર્ષની એક સુકુમાર કન્યા નિરાંતે હીંચી રહી હતી. તેના મધુરા અવાજથી આખા બાગની શોભામાં હજાર વર્ણો વધારો થઈ રહ્યો હતો.

એ કન્યાએ ભદ્રાને પુરૂષ વેશે આવતી જોતાં જ એક ઝીણી ચીસ પાડી. વહેલી વહેલી નીચે ઉતરી તે કહેવા લાગીઃ “ઓહો! વીર કુમાર! તમે કોણ છો? આ

પાતાળ લોકમાં તમે શી રીતે આવી ચડ્યા? અહીં કોઈપણ મૃત્યુ લોકનું માનવી કદિ આવી શકતું જ નથી એમ મારા બાપુ મને કહેતા હતા.”

ભદ્રા હસીને બોલી: “ સુંદર કુમારિકા! તારી પાસે ગમે તે જોખમ બેડીને પણ આવવાનું કોને મન ન થાય? કહે, મારા આવવાથી તું નારાજ થઈ છે? એમ હોય તો હું આલ્થો જઈ.”

કન્યા બોલી: “ તમારા આવવાથી હું રાજ થઈ છું. આપ અહીં સુખેથી બેસો. આપને હું આવકાર આપું છું. પરંતુ એક વાત હું ચોકખી કરી દઉં. થોડી જ વારમાં નાગદેવ અત્રે આવી પહોંચશે. આપને તે અહીં જોશે તો તરત જ મારી નાખશે. મને તે બાબતની સૌથી મોટી બીક છે. નાગદેવ મારા બાપુ થાય છે. હું નાગકન્યા છું. આ પાતાળનો પ્રદેશ છે. અહીં મારા બાપુનું રાજ્ય છે. પણ હું તેમની એકની એક દીકરી છું ને તેમને

બહુ જ ઝાલી છું, તે કારણથી તેઓ મને અહીં ને અહીં તેમની પાસે જ રાખે છે. અહીં નાગ લોકની પ્રજાને પણ તેઓ મને મળવા દેતા નથી. પછી પૃથ્વીના પ્રદેશનાં માણસોને તો જોવાની વાત જ ક્યાંથી? હું એકલી એકલી અહીં અકળાઉં છું. તમે આવ્યા તેથી હું બહુ જ રાજ થઈ છું. પરંતુ હમણાં નાગદેવ આવી તમને મારી નાખશે એ બીકથી હું ધ્રુજ ઉઠું છું.”

ભદ્રા તેની નજીક જઈ તેને દીલાસો દેતી કહેવા લાગી: “તું ગભરાઈશ નહિ. કમનશિખે તારા બાપુ આજે મરણ પામ્યા છે. હવે તે અહીં આવી શકે એમ નથી. હું પૃથ્વીના એક મુલકનો રાજા છું. મારું નામ વીરભદ્ર છે.”

બાપના મરણના સમાચાર સાંભળી બેચાર આંસુ નાગકન્યાની આંખમાંથી સરી પડ્યાં પણ તે બહુ દિલ્ગીર જણાઈ નહિ. થોડી વાર રહી તે ભદ્રાને કહેવા લાગી: “વીરભદ્ર, હું આ પ્રદેશની હવે રાણી બનીશ. તમે અહીં

રહો. હું તમારી સાથે લગ્ન કરીશ. તમને પા-
તાળ લોકના રાજા બનાવીશ. આપણે અહીં
ખાઈશું પીશું ને લહેર કરીશું.”

ભદ્રા બોલી: “હાલ તો એમ ન બની
શકે હું જરૂરના કામે જવાને નીકળ્યો છું. જે
મારું કામ હું પૂરું ન કરું તો મેં મારું
વચન તોડ્યું ગણાય. સાચો રજપૂત કદિ
લીધેલી પ્રતિજ્ઞા તોડતો નથી. એટલે જે હું તારા
ઉપર હેત રાખું છું તેમ તું મારા ઉપર રાખતી હોય
તો મારી સાથે ચાલ. આપણે મારી પ્રતિજ્ઞા પૂરી
થયા બાદ મારા દેશમાં જઈશું ને ત્યાં લહેરથી
રહીશું.”

નાગકન્યા બોલી: “કુમાર, એમ તો
ન બની શકે. તમે જુઓ છો કે તમારા દેશની
છોકરીઓ કરતાં મારું રૂપ જુદી જાતનું છે.
તમારી સાથે હું આવીશ તો ત્યાંના લોકો
દગો કરી તમને મારી નાખશે ને મને ઉઠાવી
જશે. એટલે ઉલટી તમારા કામમાં મદદ કરવાને
બદલે હું તમને બોજાડૂં થઈ પડીશ.

હું તમને આ વાંસળી આપું છું તે લો. જ્યારે જ્યારે તમારી મને મળવાની ઇચ્છા થાય અથવા જ્યારે જ્યારે તમને મારી જરૂર પડે ત્યારે આ વાંસળી જંગલમાં એકાંત જગામાં જઘને વગાડજો. હું જ્યાં હોઈશ ત્યાંથી તમારી પાસે આવીને ઉભી રહીશ. મારી શક્તિ મુજબ તમને મદદ કરીશ. માત્ર એટલું ધ્યાન રાખજો કે ભર વસતિમાં અથવા શહેરમાં વાંસળી વગાડશો નહિ. હું ત્યાં આવી શકીશ નહિ. મારું નામ હીરાલક્ષ્મી છે. હું આજથી તમને વરી ચુકી છું.”

ભદ્રાએ નાગકન્યાનો ઘરોઠા ઘરોઠા પાડ માન્યો. ફરીથી, તેને જલદી મળવા ઊભાવવાનું વચન આપ્યું. વાંસળી સાથે લીધી. હીરાલક્ષ્મીની વિદાય લઈ તે પાછો સરોવરની સપાટી ઉપર આવ્યો ને માળીને ત્યાં પોતાના મુકામે ગયો.

પ્રકરણ ૭ મું.

બદુઈ ઝાડ.

ભદ્રા ઘેર આવી એટલે તરતજ માલણે પુછ્યું: “અરે ડાકોર, બે દિવસથી ક્યાં જતા રહ્યા હતા? અમે વિમાસણમાં પડ્યા છીએ ને?”

ભદ્રાને હવેજ ખબર પડી કે પાતાળના પ્રદેશમાં જવા આવવામાં તો ખાસ્સા બે દહાડા નીકળી ગયા હતા. તે મહેા ડાવકું રાખીને બોલી: “મારા ખાસ કામે ગયો હતો. તમે એક કામ કરો. મારે પ્રધાનને મળવું છે તે ક્યારે મળશે તેની તપાસ કરીને મને ખબર આપો.”

માલણ તપાસ કરવા ગઈ. ભદ્રાએ સરો-વર કાંઠે જઈ લાકડાં એકઠાં કરી ચિતા ખડકી. નાગનું મડદુ બે દિવસથી પડી રહ્યું હતું. તેને સંભાળથી ઉંચકી ચિતામાં મૂક્યું. બીની

આહુતિ આપી. પૂજ્ય ભાવે નાગને દેન દીધું. સરોવરમાં નાહી ઘોઘ ભદ્રા માલણને ઘેર જઈ નિરાંતે બેઠી.

આ બાબુ માલણ તપાસ કરી આવી, બપોરે પ્રધાન મળી શકશે એમ કહ્યું,

ભદ્રા બપોરે પ્રધાન પાસે ગઈ. તેને મળીઃ વાતવાતમાં ભદ્રાએ પુછ્યુંઃ “ આપના મહારાજને સ્વપનામાં જે જનદુષ્ટ ઝાડ દેખાય છે તે કોઈ બતાવે તો તેઓ શું આપે ? ”

પ્રધાન કહે, “ અરધું રાજ આપે ને પોતાની સુંદર રાજકન્યા પણ પરણાવે. પણ એ બને શી રીતે ? સ્વપનાં તે કદિ સાચા હોતાં હશે ? ”

“ હાય પણ ખરાં. આપના મહારાજને ખબર આપો કે હું એમને એ જનદુષ્ટ ઝાડ બતાવી શકીશ. એક આખી રાત સુધી તે એ ઝાડને જોઈ શકશે, ઝાડ તેમને મળી શકશે નહિ. માત્ર જોઈ શકશે. એ શરતે તેમની

જેવાની મરજી હોય અને તેના બદલામાં તેઓ આપે કયા મુજબ અરધું રાજ અને તેમની કન્યા આપવા કબુલ થતા હોય તો મને કહેવડાવજો. હું સરોવર નજીક માલણને ત્યાં ઉતર્યો છું. મારું નામ વીરભદ્ર. ”

પ્રધાનને નમન કરી ભદ્રા ત્યાંથી વિદાય થઈ.

રાજાને પ્રધાને વાત કરી.

રાજા તો રાજી રાજી થઈ ગયો. વર્ષોથી સ્વપનામાં જોયેલું જલદુઃખ ઝાટ નરી આંખે જોવાને મળશે એ કાંઈ ચોછી નવાઈની વાત હતી? એણે તો હા પાડી. ભદ્રાને તેડી મંગાવી ને ઝાટ બતાવવા કહ્યું. ભદ્રાએ રાતના સરોવર કાંઠે તેમને આવવા જણાવ્યું.

ભદ્રા ત્યાંથી નીકળી જંગલમાં ગઈ. એકાંત જગા જોઈ નાગ કન્યાની આપેલી વાંસળી વગાડી. તરતજ હીરાસક્ષ્મી તેની નજીક આવી પહોંચી. શું કામ છે ? તેણે પૂછ્યું.

ભદ્રાએ રાજને ઝાડ બતાવવાનું કહ્યું.

નાગકન્યાએ હા પાડી. રાતના ખુશીથી રાજને લઈ આવવા જણાવ્યું. ભદ્રાની રજા લઈ હીરા અંતર્યામિ થઈ.

રાત્રે રાજ ભદ્રા પાસે આવ્યો. તે રાજને સરોવરની પાળે લઈ ગઈ. પોતાની પાસેનો મળી પાણીને અડકાડ્યો કે બે બાજુ પાણીની ભીંતો થઈ ગઈ. વચ્ચે છેક ઉંડે સુધી પાણીના જ પગથીયાં. ભદ્રા નીચે ઉતરી ને રાજને અંદર આવવાનું કહ્યું. રાજ પહેલાં તો ગભરાયો, પણ પછી હિંમત એકઠી કરી અંદર ઉતર્યો.

બંને ગયા, તે ગયા છેક પાતાળમાં ગયા.

ત્યાંની અતૈકિક શોભા જોઈ રાજ છકક થઈ ગયો. છેવટે ભદ્રા જ્યારે પેલો દરવાજો ઉઘાડી રાજને વિશાળ બગીચામાં લઈ ગઈ ત્યારે તો રાજનો આનંદ માથે નહિ.

ભાગની વચ્ચેજ પેલું જાદુઈ ઝાડ હતું. ઝાડતળે નાગકન્યા હીરાલક્ષ્મી મીઠાં ગીત ગાતી ગાતી હીંચકા ખાતી હતી.

ભદ્રાને અને રાજાને આવતા જોઈ હીરાલક્ષ્મીએ ઉઠી તેમને આવકાર આપ્યો. રાજાને નાગકન્યાએ પોતાનો આખો મહેલ બતાવ્યો.

સવાર સુધી રાજાએ બધું ફરી ફરીને જોયું

પછી ભદ્રા આવી હતી તે જ રસ્તે રાજાને પાછી ઉપર લાવી.

રાજા અન્નયજ્ઞીથી મૂઢ જોવા બની ગયો. ભદ્રાને માટે તેને ખૂબ માન ઉપજ્યું. કરાર પ્રમાણે ભદ્રાને પોતાનો જમાઈ બનાવી અર્ધું રાજપાટ આપવા તૈયાર થયો.

ભદ્રા જોડી: “મહારાજ, જરૂરના કામે મારે રાક્ષસદેશમાં ગયા વગર છુટકો નથી. પાછા વળતાં આપની પુત્રીને સન્ન કરી લઈ જઈશ.”

રાજાએ ભદ્રાને વિદાય આપી. ભદ્રા ઘોડે-
સ્વાર થઈ નીકળી પડી.

જાત જાતના દેશ જોયા. અનેક જગાએ
આથડી. ડુંગર ખોળ્યા ને પહાડો તપાસ્યા.
નાળાં જોયાં. ખીણોમાં ફરીને કોતરડાં કુદાવ્યાં.
ગુફાઓમાં ઉતરી ને ભોંયરાં તપાસ્યાં. ક્યાંયથી
રાક્ષસદેશનો પત્તો ન મળે. ત્યાં શી રીતે જવું
તે કોઈ ન બતાવે.

ભદ્રાએ વિચાર કર્યો કે આમ તો રજ-
ખપાટમાં આખો જન્મારો જશે તો પણ ભાળ
મળવાની નથી. લાવ ને હીરાલક્ષ્મીને પૂછી જોઉં.

એણે તો જંગલમાં એકાંત જગા જોઈ
વાંસળી વગાડી. તરતજ નાગકન્યા હાજર થઈ.

ભદ્રાએ રાક્ષસ દેશ ક્યાં આવ્યો ને ચળ-
કતી સાડી શી રીતે મળી શકે તે પૂછ્યું.

હીરા કહે, “ ત્યાં જવું સહેલું નથી. એ
બને એવું જ નથી. રાક્ષસદેશમાં જતાં છ
મહીના લાગે. એટલા લાંબા રસ્તેથી જ ચારે બાજુ

હજારો બળવાન રાક્ષસો આખા દેશની આજુ બાજુ ચોકી કરે છે. માણસ તો શું પણ એક ચકલું પણ ત્યાં તેમની જાણ વગર ફરકી શકે એમ નથી. પછી માણસની તો વાત જ શી? આખી પૃથ્વીપર જેટલાં જાડ છે તેથી વધારે રાક્ષસો રાક્ષસદેશની ચોકી કરે છે. એ રાક્ષસ દેશની છેક વચ્ચેવચ્ચ એક વિશાળ મહેલ છે. તે મહેલમાં રાક્ષસરાજની કન્યા રહે છે. તે જાતે ચળકતી સાડી પહેરે છે. જુની થાય તો પોતાની દાસીઓને આપી દે છે. પણ તમે ત્યાં જાઓ કે તરતજ તમને રાક્ષસો ખાઈ જ જાય.”

ભદ્રા બોલી: “પણ તારે કાંઈ પણ રસ્તો તો કાઢવો જ પડે.”

થોડી વાર વિચાર કરી હીરાલક્ષ્મી બોલી, “જ્યારે તમારો આટલો બધો આગ્રહજ છે, તો હું એક રસ્તો બતાવું છું. મને એ રાક્ષસરાજ તરફથી એક વીંટી મળી છે. તે વીંટી હું તમને આપું છું. તે તમારે હાથે પહેરી લો.”

એમ બોલી હીરાલક્ષ્મીએ એક ચમકદાર વીંટી ભદ્રાને આપી. ભદ્રાએ તે પોતાના હાથે પહેરી લીધી.

હીરાલક્ષ્મી બોલી. “રાક્ષસકન્યાનું નામ રંભા છે. તે મારી બહેનપણી થાય છે. તેને હું કોઈ કોઈ વાર મળવા જઈ શકું માટે મારા બાપુએ રાક્ષસરાજની પાસેથી આ વીંટી લાવીને મને આપી હતી. તમે અહીંથી આથમણી બાબુ ખુબ લાંબે નજર કરો. શું જણાય છે ?

ભદ્રાએ દૂર તાકી તાકીને જોયું. ભુખરા રંગના ઢગલા જેવો કાંઈક આકાર જણાયો.

હીરાલક્ષ્મી કહેવા લાગી,—“એ જામલી રંગનો ઢગલો જણાય છે તે એક ડુંગરો છે. અહીંથી પચાસેક ગાઉ દુર હશે. એ ડુંગરની ખુબી એ છે કે તે સીધો સટાક છે. તેની ઉપર ચડવાનો એકેકે માર્ગ નથી. તદ્દન સીધો અને ટાંટીયો પણ કદિ ટકી ન શકે એવો છે.

“ત્યારે ઉપર શી રીતે જવું ?” ભદ્રાએ પૂછ્યું.

નાગકન્યા કહે,—"એ ફુંગરા ઉપર બપોરે મોટા મોટા અજગરો આરામ લેતા પડ્યા હોય છે. એ અજગરનું માથું છેક ઉંચે ને પુંછડી નીચે સ્પર્કતી હોય છે, એ પુંછડીને મજબુત બાથ ભરાવી દેવી એટલે અજગર ગભરાશે ને તમને ઉપર ખેંચી લેશે. ઉપર જાયો એટલે અજગરની પુંછડી સંભાળથી છોડી દેવી.

એ મુજબ ઉપર ગયા પછી બરાબર વચ્ચે-વચ્ચે એક તણુનું ઝાડ આવશે. એ ઝાડની નીચે પીલુડાની ઝાડી ઉગેલી છે. એ ઝાડીને સંભાળથી તપાસશો એટલે એક કડાવાળું બારણું નજરે પડશે.

એ બારણું કશાથી ઉઘડે એમ નથી. માત્ર આ વીંટી તેને અડકાડો તોજ તે ઉઘડી શકે એમ છે.

અંદર એક ઉંડી ને બીહામણી કુઈ નજરે પડશે. ભયંકર જાતના સાપ, નાગ, વીંછી, કાન-ખજુરા, ચંદનઘો, મોટી મોટી ગરોળીઓ, વગેરે ઝેરી જીવજંતુઓથી એ કુઈ ખદબદ થાય છે.

પણ તમે જરાકે ગંભીરશો નહિ. આ વીંટીમાં એવો ચમત્કાર છે કે તમને તેઓ કશી ઈજા કરી શકશે નહિ.

તમે અંદર કુદકો મારશો કે તરતજ સીધાં રાક્ષસ દેશમાં પહોંચી જવાશે. એટલુંજ નહિ પણ એકદમ કોઈની પણ નજરે પડ્યા સિવાય તમે રાક્ષસ રાજકન્યા રંભાકુમારીના મહેલમાં છેક તેના દિવાનખાનામાં જ જઈને ઊભા રહેશો. પછી મારું નામ દઈ સાડી માગી લેજો. પ્રભુ તમારું રક્ષણ કરશે.”

નાગકન્યાનો વણો વણો પાડ માની ભદ્રાએ તેને રજા આપી. જામલી પહાડ તરફ ઘોડો મારી મુક્યો.

પહાડની તળેટીએ એક ઝાડ આગળ ઘોડાને છુટો ચરતો છોડી દીધો. પછી અજગરની પુંછડી લટકતી હતી તે પકડી. ઉપરથી ભયંકર સુસવાટો સંભળાયો. થોડી વાર હીંચકા લેતી હોય તેમ પુંછડી આમ તેમ હાલી. ભદ્રાએ એ સુંવાળી પુંછડીને ખુબ મજાખુતથી જો ચપ્પટ ન પકડી.

હોત તો જરૂર છુટી જત. પણ હતું એટલું બધું બળ એકઠું કરી પુંછડી પકડેલી એટલે જ એ બચી ગઈ.

થોડી વાર હીંચકા લીધા બાદ પુંછડી હવામાં ઉછળી. અધ્ધર દડો ઉછળતો હોય એમ ભદ્રા ઉંધે માથે હવામાં અધ્ધર ઉંચે જવા લાગી. શરીર તો થર થર ધ્રુજે. આંખે અંધારાં આવે. પણ ભદ્રા હિંમત છોડે એવી નહોતી.

આખરે છેક ઉંચે પહાડ ઉપર ભદ્રા આવી પહોંચી. સંભાળથી તેણે પુંછડી છોડી દીધી. જમીન ઉપર પટકાઈ પડી. અજગર ગુંછળું વળી દુર જઈને પડ્યો.

ભદ્રાએ પેલા તણુછના ઝાડની તપાસ કરી. ઝાડ શોધી કાઢ્યું. તળે પીલુડીની ઝાડી પણ હતી. તેને સંભાળથી તપાસી અંદરથી પેલું કડાવાળું બારણું પણ નીકળ્યું. તેને નાગકન્યા વાળી વીંટી અડાડી. તરત બારણું ઉઘડી ગયું. ભદ્રાએ અંદર નજર નાખી. એના આખા શરીરે કમકમાટી છુટી. ગભરાટથી તેણે માથું આંધું મઠાં લીધું.

અંદર સાપ, વીંછી ને બીજાં જેરી જીવજાન-
તુઓના ઢગલે ઢગલા! બસ, બધા ખદખદ ખદખદ
થાય. જોતાંજ ચીયરી ચડે ને બીક લાગે તેની
વચ્ચે તે કુદકો કેમ કરીને મરાય? બહાર નીકળ-
વાનો પણ રસ્તો ન હતો.

ભદ્રા થોડીક પણ તો સુંઢમુંઢ જેવી કુવાના
મથાળે જ બેસી રહી. પણ પછી વિચાર કર્યો કે
ભલભલા કામ હિંમતથી કર્યો ને હવે અહીં જ
હારી જાવું? કદાચ મરી જવાયું તો પણ શું?
સાપને વીંછી આટલા બધા છે. પણ મોત તો
એકજ થવાનું છે ને? જે થાય તે ખરું.

ભદ્રાએ તો ભગવાનનું નામ લઈ કુવાના
થાળા ઉપરથી માર્યો કુદકો. સરસર સટ! સીધી
અંદર.

ભદ્રા અંદરને અંદર ગરકવાજ લાગી. બસ
ઉતર ઉતર ને ઉતર! કેટલી નીચી ઉતરી એનો
કાંઈ પાર જ ન મળે!

પ્રકરણ ૮ મું.

રંભાના મહેલમાં

આખરે ખૂબ વખત વહી ગયા પછી ભદ્રાએ આંખ ઉઘાડી. જુએ છે તો એક સુંદર સફેદ આરસપહાણના વિશાળ મહેલના દિવાનખાનામાં તે ઉભેલી છે.

દિવાનખાનાની વચમાં એક સોનાનો હીંચકો છે. તેની સાંકળો હીરા મોતીથી મઢેલી છે. હીંચકા ઉપર સાચા સોનેરી કીનખાખની બેઠક છે. હાથમાં હીરાગળ દોરી પકડી એક જુવાન રાજકન્યા હીંચી રહી છે. એક અન્નણ્યા માણસને આ મુલકમાં, ને તે પણ વળી પોતાના રાજમહેલમાં આવેલો જોઈ રાજકન્યા આશ્ચર્યથી આભી બની ગઈ છે.

અન્નયબીથી તે ચીસ પાડી પોતાના રક્ષકોને બોલાવવા જતી હતી ત્યાં ભદ્રાએ કરગરીને તેને શાંત રહેવા વિનંતિ કરી.

રંભા બોલી. “ જુવાન, તમે કોણ છો ?
અહીં શી રીતે આવ્યા ? શું કામ આવ્યા છો ? ”

ભદ્રાએ ચળકતી સાડીની બધી વાત કહી
અને હીરાલક્ષ્મીની મદદથી અહીં આવી પહોંચ્યાં
છું તે જણાવ્યું. નિશાની તરીકે પેલી વીંટી
રંભાને બતાવી.

વીંટી જોતાંજ રંભાના વર્તનમાં ફેરફાર
થઈ ગયો તેનું મોઢું આનંદથી મલકી રહ્યું.

ભદ્રાનો હાથ ઝાલી તેને હીંચકા ઉપર બેસાડી
પોતે પાસે ઉભી રહી અને બોલી : “ વીરભદ્ર,
તમે સાચેજ બહાદુર છો. અત્યાર સુધી માણસ
જાતમાંથી કોઈ અહીં આવવાનો વિચાર સરખો
કરી શક્યું નથી, ત્યાં આજે તમે જાતે હાજર
થઈને મને અજાણીના દરિયામાં ડુબાવી દીધી
છે. તમારા આ નવાઈ જેવા પરાક્રમથી મને
બહુ આનંદ થયો છે. પણ અહીં આવવામાં
તમે કેવું ભયંકર જોખમ ખેડ્યું છે એનો
તમને ભાજ્યેજ પુરેપુરો ખ્યાલ હશે. ખરી
વાત એ છે કે આ વીંટીના પ્રતાપે મારા અંગરક્ષકો

તમને જોઈ શકતા નથી. પણ તેમને જરાક પણ શક પડ્યો તો સોપારીનો કટકો મોંમાં મૂકીને ખાઈ જવો અને માણસ ખાઈ જવું એ બંને તેમને મન બરાબર છે. ગમે તેમ, પણ જ્યારે તમે આવ્યા જ છો ત્યારે તમને હું ચળકતી સાડી જરૂર આપીશ. ચળકતી સાડી જ નહિ પણ બીજું જે જે માગશો તે ખુશીથી આપીશ પણ તે એક શરતે. માફ કહેવું માનશો?"

“ખુશીથી કહો, રંભાદેવી, તમે શું માંગો છો?” ભદ્રા બોલી.

રંભા શરમાઈને નીચું જોઈ બોલી: “તમે મારી સાથે લગ્ન કરી તમારા દેશમાં લઈ જવા કબુલ હો તો ચળકતી સાડી તો શું પણ આ આખું રાજ્ય તમને અપાવું.”

ભદ્રા બોલી, “તમારી એવી મરજી હોય તો મારી ક્યાં ના છે?”

રંભા રાજી રાજી થઈ ગઈ. ભદ્રાને કહ્યું “અહીં તમને કોઈ જુએ નહિ માટે હું પોપટ

બનાવી આ પાંજરામાં પુરી રાખું છું. હું મારા માબાપને મળવા જઈ છું તેમની પાસે તમારી સાથે લગ્ન કરવાની હા પડાવીશ, અને પછી પાછી આવીશ.”

રંભાએ ભદ્રાને પોપટ બનાવી દીધો. એક હીરા જડિત પાંજરામાં પુરી દીધો. પછી બે તાળી પાડી. કાળા કાળા ભુત જેવા, ને ઉંચા ઉંચા તાંડ જેવા, બે રાક્ષસો ત્યાં હાજર થયા હાથ બેડીને ઉભા રહ્યા.

રંભા કહે, “મારું વિમાન લાવો. બાપુજીને મળવા જવું છે.”

“જેવી આજ્ઞા.” એમ કહી રાક્ષસો ચાલ્યા ગયા.

થોડી વારમાં મહેલના જરૂબા આગળ મોતીની છીપોની બનેલી એક સુંદર વિમાનગાડી આવી. વિમાન ગાડીમાં સુંદર કારીગરીવાળી બેઠક કરી હતી. રંભા તેમાં બેઠો. સાચા મોતીની લગામ પોતાના હાથમાં લીધી. આગળ છડી સ્વારીએ

બે રાક્ષસ ઉડે. પાછળ રંભાની વિમાન ગાડી ચાલે.

રંભા ગધ એનાં માથાપના મહેલમાં.

ચાલી ચલાવી પોતાની દીકરીને મળવા આવેલી જોધ એની મા તો હરખધેલી બની ગધ. દીકરી એકની એક હતી. કેને જાલી ન હોય?

માથે રંભાનાં ઓવારણાં લીધાં. તેને છાતી સરસી ચાંપી. હેતથી તેનાં માથે હાથ ફેરવી બોલી: “બેટા, આજ કેમ ઉતાવળી અહીં આવી? કહે, તારેશું જોધએ છીએ?”

રંભા બોલી: “પહેલાં વચન આપો કે મારે જે જોધશે તે આપીશ. પછી કહું.”

મા કહે, “જા વચન છે.”

રંભા માથું નીચું કરી બોલી: મા મને ગધ રાતના એક વિચિત્ર સ્વપ્નું આવ્યું. જાણે કોઈ દુર દેશમાં-માણસ લોકો રહે છે તે બાબત-હું

ઉડીને ગઈ. ત્યાં એક રૂપાળો બાગ હતો. હું બાગમાં ફરતી હતી. બાગમાં એક સુંદર કુમાર આવ્યો. તેણે મને પરણવાને કહ્યું. મેં હા પાડી. એક ઋષિ મહારાજ આવ્યા. તેમણે અમારાં લગ્ન કરાવી આપ્યાં. પછી મારી આંખ ઉઘડી ગઈ. બા, મારે તો એજ વર જોઈએ. હું તો એનીજ સાથે પરણવાની.”

તેની મા અન્નયબી પામી બોલી: “જેન, એ માણસ ક્યાં હશે એ શું ખબર? સ્વપ્નાં તે સાચાં હોય?”

“અને બા, એ માણસ જડી આવે તો?”

“તો તને પરણાવું.”

રંભાએ રાક્ષસને બોલાવ્યો. પોતાના મહેલમાં જઈ પેલું પોપટનું પાંજરું લઈ આવવા હુકમ કર્યો.

રાક્ષસ પાંજરું લઈ પાછો આવ્યો. રંભાએ મંત્ર ભણી પોપટને પુરૂષ બનાવી દીધો.

પોતાની સમક્ષ સુંદર કાંતિમાન કુમારને જોતાંજ રંભાની મા ખુશી થઇ.

તે કહે, —“ રંભા, આ રાજકુમાર જેવો દેખાય છે. તારાં લગ્ન તેની સાથે થાય તેમાં હું રાજી છું. તારા બાપને જેમ તેમ કરી સમજાવવા પડશે. હું એમની પાસે જઈ આવું.”

પહેલાં તો રાક્ષસે માણસ લોકમાં પોતાની એકની એક લાડકી દીકરીને પરણાવવાની ધસીને ના પાડી. પણ આખરે બહુ સમજાવ્યો ત્યારે રાક્ષસ રાજા માન્યો.

આખા રાક્ષસ દેશમાં ધામધુમ મચી રહી. બધે ગુલાબજળ ને કેવડાજળના છંટકાવ થઇ ગયા. મોતીનાં તોરણો ઘેરઘેર બંધાયાં. વન્ત પતાકાથી આખા રાક્ષસદેશને શણગારવામાં આવ્યો. સાતમે દિવસે ખુબ ભારે ધામધુમથી વીરભદ્ર (એટલે કે ભદ્રા) નાં લગ્ન રાક્ષસરાજાએ પોતાની લાડકી પુત્રીની સાથે કરી આપ્યાં. આખા રાજ્યમાં આનંદ આનંદ વરતી રહ્યો.

લગ્નની ધમાલ બાર દહાડા સુધી ચાલી..
રાક્ષસનગરમાં આખા રાક્ષસદેશની પ્રજા લગ્ન
મહાલવાને એકઠી થઈ હતી.

રાક્ષસ રાજા ને રાણીએ અટળક ધન, દર-
દાગીના ને કપડાં પોતાની લાડકી દીકરીને
આપ્યાં તેની તો ગણત્રાજ થાય એમ નથી.
એટલે એ વાત તો આપણે પડતી જ મૂકીશું.

લગ્નની ધામધુમ વીતી ગયા પછી નમ-
નતાથી રાક્ષસરાજા ભદ્રાને કહેવા લાગ્યોઃ
“વીરભદ્ર, આ આખું રાજ્ય તમારું જ સમજજો.
મારા પછીના આ દેશના રાજા તમારે જ
થવાનું છે. હમણાં પણ જોઈએ તો મારું અધુરું
રાજ્ય તમને કાઢી આપું. તમારે જે જોઈએ તે
ખુશીથી માગી લો. માત્ર અમારી લાડકી કન્યાનું
મન કોઈ વાતે ન દુભાય એટલું જ અમે તમારી
પાસે હાથ જોડીને માગી લઈએ છીએ.”

ભદ્રાએ કહ્યું: “રાજપાટની હાલ જરૂર
નથી. મને પેલી ચળકતી સાડી આપો એટલે
બસ. રંભાદેવીને મારી સાથે વળાવો.”

રાક્ષસ રાજ્યે પોટલે પોટલાં ભરીને ઉમદા જ્વતની ચળકતી સાડીઓ આપી. ભદ્રાની સાથે પોતાની પુત્રીને વળાવી. એની સાથે સાસર-વાસમાં જે જે ચીજો આપી એની તો હું તમને વાત જ શી કહું ? ગણાય જ નહિ ને ?

રાક્ષસરાજે એટલું બધું ઝવેરાત આપ્યું કે તેના વતી દરિયા ભરાઈ જાય ! હીરા, મોતી, માણેક, પત્તા, પોખરાજ, નીલમ, સોનું, રૂપું, હાથીદાંત ને સીસમની કિંમતી કોતરકામવાળી ચીજો ઉંચા સુખડનો ધરગથ્થુ સામાન-વગેરે ચીજો એટલી બધી થઈ કે સેંકડો વરસ થાય તો પણ માણસથી તો એને ગણાય જ નહિ. રાજ્યે કરોડો રાક્ષસો રંભાની સાથે મોકલ્યા. એ દરેક રાક્ષસના ખભા ઉપર સાસરવાસાની ચીજોનું ચક્રેકું પોટલું હતું. એકેકા પોટલાનું વજન એકેકા ધર જેવડું. હવે તમે જ કહો ને એની તે કાંઈ ગણત્રી થાય ?

ભારે ધામધુમથી ભદ્રા વીરભદ્રના વેશમાં રંભાકુમારીને લઇને પાછી વળી.

રસ્તામાં પેલું 'નદુઈ' જાડ દેખાડ્યું હતું એ રાજાનું રાજ્ય આવ્યું. બધા લશ્કરને રાજ્યની સરહદ ઉપર જંગલમાં રાખી ભદ્રા એકલી રાજ્યમાં ગઈ. એવડું મોટું રાક્ષસનું ધાડું લઈને જાય તો તો રાજા બિચારો ગભરાઈ જાય ને? એટલા બધા રાક્ષસોને ખવડાવવાનું ક્યાંથી પુરું પાડે?

ભદ્રાનું વાજતે ગાજતે સામૈયું ક્યું. રાજાજામહેને લાયકનો ભારે આવકાર આપવામાં આવ્યો. આજા સુંદર રૂપાળા રાજકુંવરની સાથે આપણી રાજપુત્રી પરણશે એ વિચારે પ્રજાનો આનંદ પણ માતો નહોતો.

સાત દિવસ લગ્નની ધામધુમ ચાલી. રાજાએ ખુબ ખર્ચ કર્યો. મોટા મોટા વરઘોડા કાઢ્યા. આખા રાજ્યની પ્રજાને જાતજાતનાં જમણે જમાડી સંતોષ આપ્યો. નોકરવર્ગને લગ્નની ખુશાલીમાં રાજાએ કિંમતી ભેટસોગાદો આપી.

આઠમા દિવસે રાજકન્યાનું લગ્ન ભદ્રાના સાથે ભારે ધામધુમથી કરવામાં આવ્યું. લગ્ન

પછી એ રાજકન્યાનું નામ મલયવતી પાડવામાં આવ્યું.

પ્રકરણ ૯ મું.

વીરપાળની શોધ

નવમે દિવસે મલયવતીને લઘુ ભદ્રા ત્યાંથી નીકળી..

મૂળે જ આટલો બધો સાસરવાસો તો હતો જ, ને તેમાં વળી મલયવતીના પિતાજીએ ખૂબ સારી રીતે પુત્રીને દાયજનમાં ભેટસોગાદો તથા દાસદાસીઓ આપ્યાં. એટલે તેમનો રસાલો તો મોટો ને મોટોજ થતો જાય ને ?

ત્યાંથી ભદ્રા પેલી સ્નાનાગારની દિવાલ કુદાવી ગઈ હતી તે રાજકન્યાના રાજ્યમાં આવી. એ રાજકન્યાની સાથે પણ ભદ્રાએ લગ્ન કર્યાં તેના અહીંના સસરાએ પણ અનેક પ્રકારની

ભેટસોગાદો આંખી તે, તથા રાજકન્યાને લઈને તે આગળ વધી. આ રાજકન્યાનું નામ સુલક્ષણા પાડવામાં આવ્યું.

કડીંગધુમ કડીંગધુમ ડંકાનિશાન ગગડાવતાં ગગડાવતાં બધું લાવ લશ્કર આગળ વધ્યું.

થોડા દહાડાની મુસાફરી પછી જે રાજાનો ઘોડો ભદ્રાએ વશ કર્યો હતો તે રાજાના રાજ્યમાં બધાં આવી પહોંચ્યાં.

ત્યાં ભદ્રાના લગ્ન ભારે ધામધુમથી તે રાજાના રાજપુત્રીની સાથે થયાં. ત્યાંના રાજાની પણ બધી ભેટસોગાદો લઈને બધાં વિદાય થયાં. આ રાજકન્યાનું નામ ઇંદ્રબાળા પાડવામાં આવ્યું.

અને પછી તો ભદ્રાએ જંગલના એકાંત ભાગમાં જઈ પોતાની પાસેથી વાંસળી વગાડી નાગકન્યાને પણ બોલાવી લીધી. તેની સાથે પણ લગ્ન કર્યાં.

હવે ભદ્રાને કુલ પાંચ સ્ત્રીઓ થઈ. રાક્ષસ રાજની કન્યા રંભાદેવી, નાગકન્યા હીરાલક્ષ્મી, પેલા જનકદુર્ગ જાડવાળા રાજની પુત્રી મલયવતી, પછી પેલો ઘોડો વશ કર્યો હતો તે રાજ્યના રાજની કન્યા ઇંદ્રબાળા, તથા જે રાજની રાજકન્યાના સ્નાનાગારની દિવાલ ભદ્રા કુદાવી ગઈ હતી, તે રાજની રાજકન્યા સુલક્ષ્મણા.

એમ પાંચ રાજકન્યાઓની સાથે પુરૂષ વેશે લગ્ન કરી ભદ્રા કનકદુર્ગના રાજ્યની સરહદ આગળ આવી. ત્યાં બધી ભેટ સોગાદનો ખડકલો કરાવ્યો ને તમામ રાક્ષસોને પોતાના મુલકમાં પાછા જવાની રજા આપી. તમેજ કહો ને, કે એટલા બધા રાક્ષસો જે ચાર દહાડાં પણ નગરમાં રહે તો રાજની ખાધખોરાકીનો દાળ વાટલો જ થઈ જાય ને ?

ભદ્રા રાક્ષસોને વિદાય કર્યા પછી કમળદુર્ગના રાજની પાસે ગઈ. તેને પેલી ચળકતી સાડીનાં પોટલે પોટલાં આપ્યાં. રાજએ પોતાની રાણીને ઘોલાવી તે સાડીઓ આપી દીધી.

રાણીને! હરખ તો માય નહિ. ભદ્રાની. વીરતા ને તેનાં સાહસકર્મોએ તેના ઉપર જખરી અસર કરો. રાજાએ મળી તેણે પણ પોતાની બંને રાજકન્યાઓ કાદંબિની અને સોહિણીનાં લગ્ન ભદ્રાની સાથે કર્યાં.

ભદ્રા પુરુષવેશે કુલ સાત રાજકન્યાઓને પરણી.

લગ્ન થયા બાદ ભદ્રા પોતાનો પત્નીઓને કહેવા લાગી: “ મારે મહાદેવજીનું વ્રત છે. એક વરસ ને એક માસ માટે મારે એકાંતમાં ચોગની સાધના કરવાની છે. માટે હું જે મહેલમાં રહું ત્યાં પ્રભાવતી સિવાય કોઈ આવે નહિ.”

પોતાની જુદીજુદી સ્ત્રીઓને ભદ્રાએ જુદા જુદા મહેલોમાં રાખી. એની પાસે નાણાંની તો કશી કમીનાજ નહોતી. એટલે એણે રાજાને કહી ગામ બહાર એક નવું શિવાલય ને તેની નજીક જળાશય હતું ત્યાં સાધુસંતો ને અતિથિઓને અન્નદાન દેવાનું કરાવ્યું.

ભદ્રા દરરોજ પુરૂષ "વેશમાં" જતે મંદિરે જતી. હજારો પરદેશી સાધુસંતો ને અભ્યાગતો આવતા તેમનું સ્વાગત કરતી. તેમને જમવા માટે ભોજન ને પીવા માટે પાણી, તેમજ સુવાને માટે પથારીઓનો બંદોબસ્ત કરી આપતી. પ્રભાવતી તેને આ કામમાં મદદ કરતી હતી.

બાળકો સમજી ગયાં હશે કે આમ કરવાનું શું કારણ હતું. પોતાનો પતિ વીરપાળ સાધુ બની નાસી ગયો હતો તેની કોઈ પણ રીતે ભાળ મળે એવી ભદ્રાની ને પ્રભાવતીની ઇચ્છા હતી. આજ કારણથી તેમણે બંનેએ સાથે મળી આ સદાવ્રતની યોજના કરી હતી.

એમ ને એમ આશરે દસેક મહીના વીત્યા. હજારો અતિથિ ને અભ્યાગતો આવી ગયા, પણ વીરપાળનો પત્નો મળતો નથી.

એટલામાં એક દિવસ એક સુકાઈને હાડપિંજર જેવો બની ગયેલો બાવો ત્યાં આવી ચડ્યો. બિચારાના શરીરમાં હાડકાં ને ચામડાં સિવાય કશું રહેલું નહોતું. ખભે એક ફાટીતુટી ઝોળી હતી.

તુટી ઝોળી હતી. શરીર ઉપર એક ગેરૂઆ રંગનું કપડું વીંટાળેલું હતું. હાથમાં એક તુંબીપાત્ર (તુમડું) હતું. બીજા સાધુસંતો ભોજન મેળવવા અને પોતાના ઉતારાના બંદોબસ્તને માટે પડાપડી કરતા હતા. આ સાધુ શરમાતો શરમાતો બધાની પાછળ રહ્યો. તેને હાથ લાંબો કરવો પણ ગમ્યો નહિ. તેની આવી હાલહવાલ દશામાં પણ લેનો દમામ કોઈનું પણ ધ્યાન ખેંચે એવો હતો.

ભદ્રાની પાસે તે દાન લેવા આવ્યો એટલે તરતજ ભદ્રાને કાંઈક ગ્રહેમ પડ્યો. તેણે પ્રભાવતીને આંખનો ઇસારો કર્યો. પ્રભાવતીએ પણ એ સાધુને ધારી ધારીને જોયો. એ વીરપાળ જ હતો એમ તેની તો ખાત્રી થઈ ગઈ.

બંને જણીઓએ અંદર જઈ ખાનગીમાં મસલત કરી જોઈ. ભદ્રાએ સાધુની તપાસ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો.

તેણે સાધુને દાન આપી ત્યાંથી વિદાય કર્યો. પછી છુપી રીતે પોતાના સીપાઈઓને બોલાવી સાધુને પકડવાનો હુકમ કર્યો.

બિચારા સાધુના સિંતાપનો તો કાંઈ પારજ ન રહ્યો.

મહેલના એક એકાંત ભાગના ખંડમાં તેને કેદ કરવામાં આવ્યો. સીપાઈઓ ત્યાંથી જતા રહ્યા. બહાર એક છુપી જગાએ ભદ્રા અને પ્રભાવતી છાનાંમાનાં એ સાધુ કાંઈ બોલતો હોય તે સાંભળવા ઉભાં.

સાધુ બડબડાટ કરતો હતો: “રે નરિબ! આખરે આ દશા આવી! કેમ ન આવે? જે પાપીએ વિના કારણ હાથે કરીને પરણ્યા પછી પોતાની સ્ત્રીઓને વનવગડામાં તજ દીધી તેને બાબુ શું ફળ મળે? મારાં પાપની તે કાંઈ સીમા છે? એકને બદલે બબ્બે સ્ત્રીઓને વનવગડામાં તજ દઈ સાધુ બન્યો. બાયલાની માફક નાસી ગયો. પછી ભગવાન શાની દયા કરે? અરેરે! આટલાટલો વખત કાંઈ એણું દુઃખ પડ્યું છે. ભદ્રા! પ્રભા! તમે ક્યાં હશે? ભગવાન મોત આપે તે અગાઉ એક વાર એ બંને ને મળી પગે પડી, તેમની માફી માગવાની તક મળે તો કેવું સારું!”

પ્રભાએ ભદ્રાનો હાથ દાખ્યો. હવે કાંઈ પણ શક રહ્યો નહિ.

ભદ્રાએ પોતાના નોકર ચાકરોને ઘોસાવ્યા. સાધુને ખુબ સારી રીતે નવરાવી ધોવરાવી ભાવતાં ભોજન જમાડવા હુકમ કર્યો.

હુકમનો તરત જ અમલ કરવામાં આવ્યો. વીરપાળના દેદાર ફરવા લાગ્યા. રોજ રોજ ભાવતાં ભોજન જમવાનાં મળે. સારાં સારાં કપડાં પહેરવાનાં મળે. પછી શું બાકી રહે? છેવટે વીરપાળ એકાદ મહિનામાં તો ડોલે ભરાયો અને તેની કાંતિ રાજકુમાર જેવી દીપ્તી નીકળી.

ભદ્રાએ વિષ્ણુયાગ યજ્ઞનો આરંભ કર્યો. દેશ-દેશના રાજાઓને આમંત્રણ આપ્યાં. બધા રાજાઓ આવી પહોંચ્યા. તમામને માટે સાચા સોનાના સિંહાસન બનાવડાવ્યાં હતાં. વચમાં પોતાના સિંહાસનની બાજુએ હીરામોતીથી મઢેલું એક ઉત્તમ આસન બનાવ્યું હતું.

યજ્ઞ પુરો થયો ને બધા રાજાઓ એકઠા મળ્યા ત્યારે બધાને તેમની જગ્યાએ માનપૂર્વક બેસાડવામાં આવ્યા.

ભદ્રાના પિતા પણ પોતાના રાજની સાથે
યજ્ઞમાં ભાગ લેવા આવ્યા હતા. જ્યારે ભદ્રાએ
તેમને માનપૂર્વક પ્રણામ કરી પોતાના આસનની
બાજુમાં બેસાડ્યા ત્યારે તો બધા રાજઓએ
દાંતમાં આંગળાં પકડ્યાં. ગમે તેવો પણ રાજનો
પ્રધાન. તેને રાજઓ કરતાં પણ ઉંચું આસન !
એ તે કેમ સહ્યું જાય ?

બધા રાજઓ ગણગણાટ કરવા લાગ્યા.
એટલામાં ભદ્રાની આજ્ઞાથી વીરપાળને ઉમદામાં
ઉમદા રાજવંશી પોશાક ખાસ રાક્ષસદેશમાંથી ભદ્રાને
ભેટ મળેલો તે પાંદરાવીને ત્યાં લાવવામાં આવ્યો.
વીરપાળ તો બિચારો ખુબ ગભરાવા લાગ્યો કે
આ બધાનો અર્થ શું ? તે જત જતના સવાલો
પુછે, પણ કોઈ જવાબજ ન આપે.

વીરપાળ આવ્યો કે તરતજ ભદ્રા પોતાના
આસાનેથી ઉઠી. પોતાના પિતાના આસાનની જોડે
જ રતનજડિત સિંહાસન ઉપર વીરપાળને બેસાડ્યો
તે પોતે નીચે હાથ જોડીને ઉભી રહી !

આ બધુ શું થાય છે તેની ન તો વીરપાળને સમજ પડી કે ન સભામાં આવેલા કોઈ રાજાઓને સમજ પડી.

વીરપાળ ભદ્રાને કહેવા લાગ્યો: “કુમાર, આ બધુ શું માંડ્યું છે? મારા જેવા રજાળતા સંન્યાસીને આ વસ્ત્ર શાં? ને અહીં આ આસન શું? આ મશકરીનો શો અર્થ?”

ભદ્રા બોલી “ મહારાજ, આજે એક બાબતનો ન્યાય કરવાનો છે. તે માટે આપને અહીં બોલાવ્યા છે. વાત એમ છે કે એક જુવાન રાજકુમાર હતો. તે પરણેલો હતો. છતાં પોતાના એક પ્રધાનની પુત્રી ઉપર તેની નજર પડી. તેની સાથે તેણે લગ્ન કરવા નક્કી કર્યું. તેના પિતાએ ના પાડી. છતાં તેમના ઉપરવટ થઈ એ રાજકુમાર છુપી રીતે પ્રધાનપુત્રીની સાથે પરણ્યો. રાજાજીએ પોતાના કુમારને રાજ્યમાંથી દેશપાર કર્યો. તેની સાથે વનવગડાંનાં દુઃખ વેઠવા તેની બંને સ્ત્રીઓ પણ ગઈ. માર્ગમાં રાજકુમાર રસ્તો ભૂલ્યો. વગડામાંથી બહાર જવાની

ગમ ન પડી. ત્રાસ, થાક ને કંટાળાથી દુઃખી થઈ પોતાની બંને નાની ઉમરની પત્નીઓને ભર જંગલમાં છોડી મધરાતે તે તેમને તજીને જતો રહ્યો. કહો મહારાજ, એ રાજકુમારને શી સજા થાય ?”

વીરપાળ થરથર ધ્રુજવા લાગ્યો. તેની આંખો આંસુથી છલકાઈ ગઈ.

દયામણે ચહેરે તે બોલ્યો: “વીરભદ્ર, શા માટે સતાવો છો ? એ પાખી હીચકારો રાજકુમાર હું પોતે જ છું એ કહેતાં શું કામ શરમાવ્યો છો ? અહીં બધાની વચ્ચે ખુશીથી મારી નલાયકી જાહેર કરો. હું મોતની જ સજાને લાયક છું. એકજ ઉમેદ રહી ગઈ છે. મારી બંને પત્નીઓને મરતાં અગાઉ મળી લઉં ! ને પછી મરણને ભેટું એમ બહુ મન થાય છે.”

આખી સભામાં હાહાકાર મચી ગયો. પોતાના વહાલા પુત્રની લાંબો વખતે ભાળ મળી તે જોઈ શકુંદરાજ (વીરપાળના બાપ) બહુજ રાજી

થયા ને ઉઠીને પુત્રને ભેટ્યા. પ્રધાને પણ પોતાના રાજકુમાર જમાઈને નમન કર્યું.

પણ આ બધી વાત વીરભદ્રે શી રીતે જાણી તે તેમની કલ્પનામાં ન આવ્યું.

વીરપાળ વીરભદ્રને કહેવા લાગ્યો: “બહા-
દુર કુમાર, એ બંને સ્ત્રીઓનું શું થયું તેની
તમને ભાળ મળી છે? આજ વર્ષે થયાં
તેમને તજ્યાં પછી મારા હૃદયમાં પશ્ચાતાપ
ને દુઃખના જે ભડકા ઉઠ્યા છે તે તમને શી રીતે
સમજવું ? ”

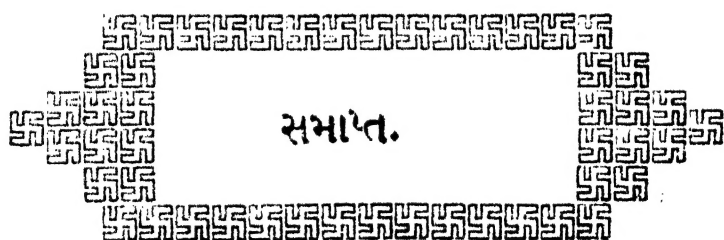
ભદ્રા છોલી: “રાજકુમાર, હું ભદ્રાને લાવી
આપું તો આપ તેને પાછા આપની સ્ત્રી તરીકે
સ્વીકારો ખરા ? ”

“ એમાં સવાલ જ શો હોઈ શકે ? આપજ
કહો ને કે આવા મારા જેવા નસાયક માણસ ને તે
ક્ષમા કરવા તૈયાર થશે ? ”

ભદ્રાએ પોતાનો પુરૂષનો વેશ ફેંકી દીધો. સ્ત્રી
વેશમાં સજ્જ થઈ વીરપાળના પગમાં પડી આંસુથી
છલકાતી આંખે પ્રણામ કર્યું.

હવે કહેવાનું બહુ થોડું રહ્યું છે. ભદ્રા પુરુષ
વેશમાં જે જે રાજ કન્યાઓને પરણી હતી તે
તમામનાં લગ્ન તેમની રાજ ખુશીથી વીરપાળ સાથે
તેણે કરાવી આપ્યાં. શાહુલરાજ બહુજ આગ્રહ
કરી પોતાના પુત્રને પોતાના રાજ્યમાં તેડી ગયો.
તેને રાજગાદી ઉપર બેસાડી રાજ ને પ્રધાન
વનમાં તપ કરવા આદ્યા ગયા.

બધાએ ખાઇ પીને મોજ કરી.

આજેજ વાંચી જાએ.

આના જેવીજ બીજી મગ્નની વાર્તા [સચિત્ર] “હંસરાણી”
કિં. ૦૦૮-૦૦ બહાર પડી ચુકી છે.

आज शिक्षण मंदिरनां पुस्तकालय

REPORT

SECRET

SECRET

SECRET

Went 3 days before you

11-1 11-1

4-7-43

10-11-68

1950-1951

Figure 1. The effect of the concentration of the *Agrobacterium* suspension on the transformation efficiency of *Agrobacterium* strains.

WATER TOWER 10-1-40

SECRET

Figure 1. The effect of the concentration of the *Agrobacterium* suspension on the transformation efficiency of *Agrobacterium* strains. The number of transformed cells was determined by the number of colonies obtained on the selective medium. The results are the mean of three independent experiments. Error bars represent the standard deviation.

SECRET

the 1990s, the number of people in the United States who are 65 years of age or older is projected to increase from 20 million to 30 million, and the number of people 75 years of age or older is projected to increase from 10 million to 15 million (U.S. Census Bureau, 1996). The number of people 85 years of age or older is projected to increase from 2 million to 4 million (U.S. Census Bureau, 1996). The number of people 90 years of age or older is projected to increase from 500,000 to 1 million (U.S. Census Bureau, 1996). The number of people 95 years of age or older is projected to increase from 100,000 to 200,000 (U.S. Census Bureau, 1996). The number of people 100 years of age or older is projected to increase from 10,000 to 20,000 (U.S. Census Bureau, 1996).

SECRET

ਪੀ ਸਮਰਤ ਪੁਤਰ ਹੀਮਾ : ਪੁਤਰਸੇਵਕ

200-4-10-10

